

Lunds universitet

Socialhögskolan

Socialt arbete med barn och ungdomar SOL 064

Höstterminen 2002

Finns det hemlösa barnfamiljer i Lund?

Författare: Pia Bouaziz

ABSTRACT

The purpose with my essay was to try to find out if there are homeless families in the city of Lund.

The questions I wanted to find answers to were the following:

Does the problem with homelessness among families with children exist in Lund?

Which are the people who become homeless?

In what way can they obtain help?

What is it that leads to homelessness? What reasons are there to it?

The method I used to obtain information was qualitative interviews with professionals.

The result of the work was that I learned that there is not homelessness among families in Lund, meaning that families live in the street. The problem with homelessness however, or rather problems concerning the housing situation, is something that in our time, can happen to almost any kind of family whom by various reasons find themselves in troublesome circumstances of some sort. The families facing problems of this kind, can receive help both in the form of advice in how to solve a difficult housing situation and in the form of a place to stay or live. The reasons for the problems seemed mostly to be poorness and the lack of appropriate flats.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	5
INLEDNING	6
Problemformulering	6
Syfte	7
Frågeställningar	7
Avgränsningar	7
METOD OCH URVAL	7
Val av metod	7
Resultatens tillförlitlighet	9
Urvalsmetoder, intervjupersoner	9
Analys och transkribering av intervjuer	10
Källkritik	11
Etiska överväganden	11
Fortsatt framställning	11
PROBLEMET HEMLÖSHET	11
Definition av begreppet hemlöshet	11
Kartläggning av de hemlösa, vilka de är och hur deras situation ser ut	13
Teoretiskt perspektiv	16
Tidigare forskning	18
UNDERSÖKNINGSRESULTAT OCH ANALYSER/KOMMENTARER	26
Telefoninformation och intervjuer	26
Hemlösa/bostadslösa barnfamiljer	29
Analys/Kommentar	29
Vilka är det som drabbas av hemlöshet/bostadslöshet?	29
Analys/Kommentar	31
Vilken hjälp finns att få?	32
Analys/Kommentar	34

Vilka är orsakerna/anledningarna till hemlöshet/bostadslöshet?	35
Analys/Kommentar	39
RESULTATSAMMANFATTNING	45
Hemlösa/bostadslösa barnfamiljer	45
Vilka är det som kan drabbas av detta problem?	45
Hjälpinsatser	45
Orsaker/anledningar till hemlöshet/bostadslöshet	46
AVSLUTANDE KOMMENTAR	47
KÄLLFÖRTECKNING	48
BILAGA	52

FÖRORD

Jag skulle vilja tacka de personer som tagit sig tid att ställa upp på intervjuer och därigenom gjort denna uppsats möjlig, de är Annika Lund på Diakonicentralen i Lund, Ingrid Persson på Socialförvaltningen i Lund, Camilla Rangvin hos Krisjour för kvinnor i Lund och Inger Thomé på Socialförvaltningen i Lund.

Jag vill också rikta ett tack till min handledare, Gunvor Andersson, för hjälp, uppmuntran och stöd under arbetet med uppsatsen.

INLEDNING

Problemformulering

Jag har länge varit intresserad av problemet hemlöshet. Jag tycker att det är ett stort problem och hoppas att det på något sätt kommer att bli möjligt att helt och hållet avskaffa. Jag tror inte att en enda människa, av egen fri vilja, verkligen väljer att vara hemlös. Jag tror att man blir hemlös för att saker och ting, i vissa problemfyllda livssituationer, utvecklar sig på ett sådant sätt att det inte finns något annat att välja på för den eller de personer det gäller.

Under vårterminen 2002 praktiserade jag i Malmö och gjorde då tillsammans med en annan socionomstuderande på samma praktikplats, studiebesök på Stadsmissionen i Malmö. Där tar man hand om och hjälper de som blivit hemlösa. När vi var på besök där och fick träffa olika personer som arbetade på Stadsmissionen, fick vi också träffa föreståndaren där. Han talade om att det även finns hemlösa barn i Sverige nu, i våra dagar. Senare har jag läst i *Pockettidningen R* (nr 5/2001), om detta problem. Där ställer man till många yrkesverksamma inom området barn och ungdom frågan om det finns gatubarn i Stockholm. De ger lite olika svar på den frågan. Några av dem svarar att det finns gatubarn, andra säger att det inte finns. Hur det egentligen förhåller sig med den saken är kanske inte riktigt klargjort ännu. Genom besöket på Stadsmissionen kom jag att undra över om förhållandena i Sverige har förändrats så till den grad, att det t o m finns hemlösa barnfamiljer i landet numera. Kanske är tanken orimlig, kanske inte.

Jag ville försöka ta reda på hur det förhåller sig med den saken. Den fråga jag gör ett försök att besvara är om det finns hemlösa barnfamiljer i Lund.

Det jag vill utreda med denna undersökning är först och främst om problemet finns, också vad som leder fram till, eller orsakar hemlöshet. Vidare, vem som drabbas och vad samhället gör åt problemet. Jag

hade även avsikten att ställa frågor som; hur man lever som hemlös barnfamilj och hur man klarar sin vardagstillvaro. Det sistnämnda har emellertid inte varit möjligt att genomföra.

Syfte

Syftet med undersökningen är att ta reda på om det finns hemlöshet bland barnfamiljer i Lund och hur den i såfall yttrar sig.

Frågeställningar

Finns problemet hemlösa barnfamiljer i Lund?

Vilka är de som drabbas av hemlöshet?

På vilket sätt kan de få hjälp?

Vad leder fram till hemlöshet? Vad orsakar den?

Avgränsningar

Jag begränsar mig till att undersöka hur hemlöshetsproblemet ser ut när det gäller barnfamiljer, dåmenar jag barnfamiljer som inte i första hand belastas av missbruks- och/eller psykiska problem, utan där de huvudsakliga problemen är av annat slag. Övriga grupper hemlösa koncentrerar jag mig inte på i denna undersökning, utan nämner dem endast när det faller sig naturligt i sammanhanget.

Jag begränsar mig också till att undersöka problemet i Lund. Både för att göra arbetet mera lätthanterligt, eftersom jag själv bor i Lund, men också för att det kunde vara intressant att se hur problemet hemlöshet, främst rörande barnfamiljer, ser ut i Lund. Den är en universitetsstad med ungefär 100 000 invånare, den ligger nära Malmö vilken är landets tredje stad i storlek, Malmö har även omfattande hemlöshetsproblematik. Med Lund menar jag norra och södra Lund, inte östra, vilket består av Dalby, Genarp, Södra Sandby och Veberöd.

METOD OCH URVAL

Val av metod

Jag har använt mig av kvalitativ metod för denna undersökning. Det är den jag bedömt som mest användbar för mitt vidkommande. Enligt Denscombe (2000) har den kvalitativa forskningen en tendens att associeras med småskaliga studier, vilket denna studie får anses vara. Denscombe menar att den kvalitativa forskningen tenderar att uppfatta ord som den centrala analysenheten, till skillnad från kvantitativ forskning som har tendens att uppfatta siffror som det centrala för analys. Denscombe ser den största skillnaden mellan de två tillvägagångssätten i användningen av ord eller siffror som grundläggande analysenhet. Ord är också det jag huvudsakligen använder mig av i denna undersökning.

Detta får betecknas som en icke-experimentell undersökning, närmare bestämt en fallstudie. Enligt Denscombe (2000) är principen bakom fallstudier att rikta sökarljuset mot enskilda enheter snarare än mot ett brett spektrum. Det är det jag har gjort. Framst av anledningen att tiden inte räcker till för att täcka upp ett stort antal undersökningsenheter.

Jag har valt det induktiva arbetssättet. Den induktiva metoden kan även kallas upptäckts väg, enligt Holme och Solvang (2001). Det är det som har varit avsikten med denna studie; att försöka upptäcka hur det förhåller sig i verkligheten med ett problem.

Jag har använt mig av primärdata, d v s det material jag själv samlat in och jag har läst litteratur i ämnet hemlöshet.

Som intervjuform har jag valt den semistrukturerade. Enligt Denscombe (2000) har intervjuaren som använder denna metod, en färdig lista med frågor som ska besvaras, vilket jag har haft (se bilaga). Vidare menar Denscombe, att intervjuaren är inställd på att låta den intervjuade utveckla sina idéer och tala mer utförligt om det ämne som intervjuaren tar upp. Svaren är, enligt denna metod öppna och betoningen ligger på den intervjuade som utvecklar sina synpunkter (ibid.). Jag spelade in intervjuerna på kassettspelare.

Den begränsning jag kan se med den metod jag använt är främst det som kan bli följden av intervjuareffekten. Enligt Denscombe (2000) har både de intervjuade och intervjuaren egna preferenser och förutfattade meningar och menar att detta kan ha en viss inverkan på intervjun.

Resultatens tillförlitlighet

Validitet innebär att ställa sig frågan om man undersökt det man hade för avsikt att undersöka. Det anser jag att jag har gjort. Denscombe (2000) menar att man kan kontrollera ett resultatets validitet på olika sätt, ett av dem är att ställa sig frågan om resultaten överensstämmer med existerande kunskap inom området och det tycker jag att de gör.

Reliabilitet, tillförlitlighet, handlar om huruvida forskningsinstrumenten är neutrala till sin verkan och om de skulle ge samma resultat vid andra tillfällen. D v s om någon annan genomför samma undersökning, kommer hon eller han till samma resultat och drar samma slutsatser (Denscombe, 2000)? Det är en svår fråga. Kanske är reliabilitet inte ett särskilt bra begrepp när det gäller kvalitativa studier. Huruvida man kommer fram till samma resultat eller om man drar samma slutsatser vid liknande undersökningar är nog svårt att säga.

Urvalsmetoder, intervjupersoner

Jag vände mig till professionella inom området, d v s de som genom sitt arbete kommer i kontakt med hemlösa på något sätt. Då menar jag verksamheter inom socialtjänsten, frivilligorganisationer och ideella föreningar. Jag försökte också få kontakt med barnfamiljer med hemlöshetsproblem. Här misslyckades jag emellertid.

Detta är en undersökning med ett icke-slumpmässigt eller styrt urval. Den kvalitativa metoden vilar vanligen på någon form av styrt urval efter påförhand uppställda kriterier. De jag tänkte mig att intervjua, skulle på något sätt komma i kontakt med problemet hemlöshet genom sitt arbete. Det går också att

beskriva som ett snöbollsurval. Enligt Denscombe (2000) kännetecknas det av att urvalet bestäms genom en process där en person hänvisar till nästa person. Det var så jag gick tillväga.

I undersökningens början vände jag mig till Kent Gullstrand, avdelningschef för vuxenheten på Socialförvaltningen, Lund, för att få veta vem jag skulle kunna vända mig till för att få information om de hemlösas problem. Av honom fick jag rådet att kontakta Ingrid Persson och Inger Thomé, anställda på Socialförvaltningen, som personer med kunskap om frågan.

På ett tidigt stadium av undersökningen ringde jag till myndigheter, organisationer och föreningar för att kartlägga deras kännedom om problemet. På det viset kom jag fram till att Diakonicentralen och Krisjour för kvinnor var enheter där jag skulle kunna få värdefull information.

Intervjupersoner

De jag intervjuade var de följande;

Annika Lund, socialkurator på Diakonicentralen, Svenska kyrkan, Lund,

Ingrid Persson, socialsekreterare på avdelningen för ekonomiskt bistånd, Socialförvaltningen, Lund,

Camilla Rangvin, samordnare hos Krisjour för kvinnor, Lund,

Inger Thomé, enhetschef för insatsenheten på vuxenavdelningen, Socialförvaltningen, Lund.

Varje intervju blev ungefär en timme lång. Samtliga intervjuer genomfördes på informanternas arbetsplatser, med undantag av intervjun med Camilla Rangvin. Av säkerhetsskäl lämnas inte arbetsplatsens adress ut. Intervjun genomfördes därför i Socialhögskolans lokaler i Lund.

I denna undersökning finns en bortfallsgrupp som jag inte har haft chansen att ställa några frågor till och det är de hemlösa barnfamiljerna själva, även om jag försökte genom att till de instanser där jag fann intervjupersoner lämna ett brev som jag bad skulle förmedlas till berörda barnfamiljer. I brevet presenterade jag mig själv, syftet med undersökningen och anledningen till att jag gärna skulle vilja träffa dem för en intervju. Dessvärre hörde ingen av sig. Kanske är det inte förvånande. Det är nog inte troligt att man är särskilt angelägen om att ställa upp på en undersökningsintervju under så besvärliga omständigheter som hemlöshetsproblem måste medföra. Det lät sig således inte göras.

Analys och transkribering av intervjuer

När jag intervjuade de som sagt sig vara villiga att intervjuas spelade jag in samtalen på kassetbandspelare. Sedan vidtog transkriberingen av intervjuerna, d v s överföringen av data från inspelade band till text. Jag har vid utskriften av de fyra intervjuerna så långt det låter sig göras återgett informanternas svar ordagrant. Jag har sedan sorterat informationen utifrån studiens frågeställningar och sammanställt resultatet i uppsatsens undersökningsresultat.

Källkritik

Här upprepar jag det jag tidigare skrivit angående intervjuareffekten under rubriken *Val av metod*.

Etiska överväganden

Enligt Denscombe (2000) har forskaren moraliska förpliktelser att ge respondenterna tillräcklig information om undersökningen, så att de på ett välgrundat sätt kan bedöma om de önskar delta i undersökningen eller inte. Såvitt jag kan bedöma har jag tillgodosett detta krav. Intervjumaterialet har behandlats konfidentiellt. Jag har frågat de intervjupersoner det gäller om jag är fri att uppge deras namn, vilket de givit sitt tillstånd till. Jag har också informerat om att bandinspelningarna kommer att raderas när arbetet med att sammanställa undersökningsresultatet färdigställts.

Fortsatt framställning

I det följande kommer jag att definiera hemlöshetsbegreppet och presentera en kartläggning av de hemlösa och teoretiskt perspektiv. Jag kommer även att ta upp tidigare forskning i ämnet. Sedan presenterar jag undersökningens resultat tillsammans med analyser/kommentarer. Därefter följer en resultatsammanfattning och sist en avslutande kommentar.

PROBLEMET HEMLÖSHET

Definition av begreppet hemlöshet

Socialstyrelsens definition

Jag återger här Socialstyrelsens definition av hemlöshet; *som hemlös räknas en person som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande inneboendeförhållande eller andrahandsboende samt är hänvisad till tillfälliga boendalternativ eller är uteliggare. Person som är inskriven på kriminalvårdsanstalt eller institution inom socialtjänst, SiS eller sjukvård räknas om han/hon planeras skrivas ut inom tre månader efter mätveckan men ännu inte har någon bostad ordnad. Som hemlös räknas också person som tillfälligt bor hos bekanta, om han/hon på bostadslöshet varit i kontakt med den uppgiftslämnande myndigheten/organisationen under mätveckan. Det centrala är alltså att en hemlös löst bostadsfrågan på mycket kort sikt eller inte alls. Det rör sig om en situation där man inte kan ha sina tillhörigheter på en bestämd plats och har svårt att knyta några stadigvarande sociala kontakter* (Socialstyrelsen 2000:1, *Hemlösa i Sverige 1999*).

Erika Borgny och Anna Qvarlander (2000) skriver angående denna definition, att Socialstyrelsen avseende vecka 16/1999 har frågat kommuner, landsting, kriminalvård, behandlingshem och frivilligorganisationer om vilka hemlösa de känt till. Enligt samma författare har nästan alla tillfrågade skickat in svar på frågan. Det framkom att det fanns 8 440 hemlösa i Sverige, under den vecka mätningen utfördes (ibid.).

Definition från Statens Offentliga Utredningar 2000:14

I *Adressat okänd* (utredningens titel) beskrivs hemlöshet som ett på många sätt svårfångat begrepp. Det kan bli avse ett känslomässigt tillstånd, där en individ känner sig hemlös men är inte egentligen utan bostad. I utredningen ges exemplet en familj som är påflykt från ett annat land och som trots bostad i det nya landet känner sig rotlös. Det kan, sägs det i utredningen, också avse en fysisk realitet, där den individen är utan bostad.

Marie Nordfeldts definition

Marie Nordfeldt (1999) uppger att den begreppsförvirring som råder angående hemlöshet, både vad gäller hemlösa som individer och hemlöshet som fenomen, är en ständig källa till oklarheter. Nordfeldt menar att bestämningen av vem som kan anses som bostadslös eller hemlös, även vilken boendesituation

som anses uppfylla kriteriet för hemlöshet eller bostadslöshet, hänger samman med hur man definierar hem och bostad. Dessa bestämmningar varierar, enligt Nordfeldt, utmed en skala där en ytterlighet utgörs av personer som saknar eget förstahandskontrakt på en bostad eller har ett bristfälligt boende och den andra ytterligheten utgörs av uteliggare, d v s personer som inte har tak över huvudet från natt till natt.

Ingrid Sahlins definition

Hans Swärd (1998) refererar till Ingrid Sahlin (1992 a och b) angående begreppen hemlöshet/bostadslöshet. Sahlin menar att hemlöshetsbegreppet kan vara knutet till ett känslomässigt tillstånd och inte ha något med objektiva boendeförhållanden att göra utan istället med välbefinnande, känslor och sociala band. Det finns personer som har lägenheter men sover påtoaletter, parkbänkar eller ute, därför att de inte kan finna sig tillrätta i sina lägenheter. Trots att de bevisligen har en lägenhet kan de uppfatta sig själva som hemlösa och bete sig som sådana. Sådana situationer kan inträffa då människor rotar sig i innerstadsmiljöer men på grund av sanering av dessa flyttas ut till miljonprogrammets nya ytterområden där de inte vill bo och inte kan finna sig tillrätta. Det finns också människor som vill bo på institutioner och vårdhem där de har en personlig tillsyn, men som på grund av resursbrist eller avinstitutionalisering tvingats ut i egna bostäder och av denna anledning känner sig hemlösa. Bostadslösheten däremot är knuten till en faktisk fysisk position, att sakna eget kontrakt, lägenhet eller boplatz (ibid.).

Diakoncentralens definition gällande hemlösa barnfamiljer i Lund

En anställd på Diakoncentralen definierade hemlöshet bland barnfamiljer i Lund som så att det finns familjer som saknar eget hyreskontrakt, d v s man har inget eget ordnat boende som det är självklart att vistas i varje dag.

För min del kommer det att röra sig om att tala om hemlöshet som bostadslöshet, d v s familjer med problem i boendesituationen som kan sakna eget förstahandskontrakt och där lösningarna ibland är av mera tillfälligt slag, än när man har ett ordinärt eget kontrakt.

Kartläggning av de hemlösa, vilka de är och hur deras situation ser ut

Nedanstående uppgifter om de hemlösa har jag hämtat från Socialstyrelsens 2000:1, skrift, *Hemlösa i Sverige 1999*.

Hur många är de hemlösa och i vilken ålder är de?

De hemlösa är till antalet 8 440 personer. Majoriteten av de hemlösa är män, endast var femte hemlös är kvinna. En fjärdedel av de hemlösa är födda utrikes, var tionde hemlös är född i Finland. De utomnordiska hemlösa är yngre än de övriga hemlösa. De hemlösas medelålder är 39 år, ungefär 1000 är högst 25 år, i den sistnämnda gruppen är andelen kvinnor särskilt stor. Av de hemlösa finns det 170 st som är minst 65 år.

Olika problem

De allra flesta hemlösa har missbruksproblem, minst 70 %. 35 % har psykiska problem och en fjärdedel har både psykiska problem och missbruksproblem. Kvinnorna har oftare psykiska problem och männen oftare missbruksproblem. Närmare en femtedel av de hemlösa har somatiska problem. Andelen hemlösa med missbruksproblem och psykiska problem ökar ju längre hemlöshetsperioden varat. Om det beror på att de med det allvarligaste missbruket har svårare att ta sig ur hemlöshet eller om hemlösheten förvärrar problemen går inte att uttala sig säkert om. Troligen är båda förklaringarna möjliga.

Flera hemlösa män än kvinnor

Enligt Socialstyrelsens utvärdering är kvinnornas andel låg men ökande. I utredningen ställs frågan varför det är mindre vanligt bland kvinnor än bland män att bli hemlös. En orsak till det kan vara att fenomen som är förknippade med hemlöshet oftare förekommer bland män än bland kvinnor. Statistiken visar att missbruk är vanligare bland män än bland kvinnor. Kriminalitet är också vanligare bland män. Män och kvinnor drabbas i och för sig i samma utsträckning av psykiska sjukdomar, men män drabbas ofta i tidigare åldrar. Det innebär att de i lägre utsträckning än kvinnor hinner etablera sig i samhället innan sjukdomen bryter ut. Detta skulle kunna vara en del i förklaringen till det högre antalet manliga hemlösa, enligt Socialstyrelsens undersökning.

Var de flesta hemlösa finns och hur boendsituationen ser ut

Vidare framgår det av Socialstyrelsens utvärdering att ungefär 3000 av de hemlösa bor i någon av storstäderna Malmö, Göteborg och Stockholm. Malmö har ungefär 500 hemlösa, Göteborg har cirka 1000 och Stockholm har omkring 1500 hemlösa. Hemlöshet är emellertid inte bara ett storstadsfenomen. Det finns hemlösa i hela Sverige, från Luleå i norr till Malmö i söder. Flest antal hemlösa finns förutom i de tre storstäderna, i Norrköping, Huddinge, Helsingborg, Västerås, Uppsala, Södertälje, Jönköping, Botkyrka, Eskilstuna, Lund (111 hemlösa) Sollentuna och Linköping. Dessa kommuner har mellan 104 (Linköping) och 261 (Norrköping) hemlösa. I Socialstyrelsens undersökning framgår också vilken som var den huvudsakliga boendsituationen. Enligt den var 28 % tillfälligt boende hos anhöriga eller bekanta, 17 % befann sig på institution, annat (framgår inte vad) 14 %, kriminalvård 8 %, härbärgesboende 8 %, uteliggare 6 %, försöks-/träninglägenhet 5 %, uppgift saknas för 4 %, ungarshotell/hotellhem 4 %, hotell 2 %, familjehem 2 %, bostadsprojekt 1 %, kvinnojour 1 %.

Försörjning

När det gäller försörjning är det relativt småskillnader mellan könen, enligt Socialstyrelsens skrift. Majoriteten hade socialbidrag (48 %), 26 % hade sjukbidrag eller pension, för 6 % är uppgiften endast ”annat”, 4 % hade sjukpenning, 3 % a-kassa, 3 % lön och 2 % hade studiemedel.

Förälder och hemlös

En stor del av de hemlösa är föräldrar. En tredjedel har barn under 18 år. Hälften av alla kvinnor som har barn under 18 år har också vårdnaden om barnen. En sjundedel av männen är också vårdnadshavare. Men eftersom endast 36 barn under 18 år rapporterats som hemlösa, torde barnen sällan bo ihop med den hemlöse föräldern, utan befinna sig i familjehem eller dylikt. Ju längre hemlösheten har fortskridit, desto ovanligare är det att man har vårdnaden om barn.

Olika lång tid som hemlös

Enligt Socialstyrelsens utvärdering har en femtedel av de hemlösa varit hemlösa i minst fyra år. Närmare 500 personer har varit hemlösa minst tio år. Den största gruppen har dock tillkommit under det senaste året, 40 % har varit hemlösa mindre än ett år. En större andel män än kvinnor har varit långvarigt hemlösa. En tiondel av männen har varit hemlösa minst sju år, för kvinnorna är motsvarande andel, 4 %. Det motsatta förhållandet gäller för de "nyrekryterade" hemlösa. 46 % av kvinnorna har varit hemlösa mindre än ett år medan 38 % av männen varit detsamma. Samtliga uppgifter i denna kartläggning av de hemlösa är hämtade från samma källa d v s; Socialstyrelsen 2000:1, *Hemlösa i Sverige 1999*.

Teoretiskt perspektiv

Enligt Denscombe (2000) bygger kvalitativ forskning ofta på idén, att teorierna och metoderna kommer att framträda under forskningens gång och att de således inte ska slås fast redan från början. Detta blir användbart i mitt fall, eftersom jag inte från början hade en teori att utgå ifrån. Jag visste inte vilket resultatet av undersökningen skulle bli, därför ville jag vara ganska öppen när det gällde val av teori eller teoretiskt perspektiv. Jag bedömer att jag nu har funnit en lämplig utgångspunkt vad gäller detta avsnitt.

Jag kommer att utgå ifrån att hemlöshet eller bostadslöshet kan leda till social utestängning och/eller upplevelser av utanförskap på olika sätt.

Social utestängning

Maud Edgren-Schori (2000) uppger att flera forskare diskuterar begreppet social utestängning i relation till fattigdomsbegreppet. Edgren-Schoris utgångspunkt är att fattigdom kan vara en grund till social utestängning. Detta är en användbar tanke för mitt vidkommande. Många av de familjer och även ensamstående, som det längre fram talas om har dålig ekonomi. Den fattigdom som leder till förlust av bostaden och som innebär att man kan vara tvungen att ordna boendet på olika tillfälliga sätt kan eventuellt även leda till social utestängning. Man kommer att skilja sig från den stora massan, från vad som anses normalt. Boendet blir då inte stadigvarande utan kan komma att kännetecknas av osäkerhet och instabilitet, vilket inte kan leda till att känna sig som en självklar del av samhällsgemenskapen.

En viktig dimension, menar Edgren-Schori (2000), av den komplexitet som utmärker begreppet social utestängning är relationen mellan den som utestängs och den eller det som utestänger. Edgren-Schori hänvisar till Marshall Wolfe (1995), som argumenterar för att "the excluder", eller makten, kan gestaltas i olika skepnader. Den kan t ex vara identisk med strukturen på välfärdsfördelningen i samhället. Men "the excluder" kan också vara sådant som reglerar och som begränsar individen i hennes möjligheter att välja bostad i ett visst bostadsområde. Wolfe, menar Edgren-Schori, ser således "the excluder" som den starka parten i en maktrelation. Här går tankarna till vad jag längre fram redovisar i undersökningsresultatet rörande fastighetsägarnas makt. De tycks idag ha den uteslutande makt som nämns ovan.

Edgren-Schori (2000) betraktar social utestängning som ett begrepp vilket omfattar individens bristande resurser i olika avseenden, där bristande ekonomiska resurser (ekonomisk fattigdom) kan utgöra ett element. Vidare menar Edgren-Schori att risken för individen att hamna utanför samhällsgemenskapen och/eller att inte kunna förfoga över tillräckliga resurser för sitt uppehälle har diskuterats med hjälp av ett begrepp som ibland används synonymt med social utestängning, nämligen marginalitet. Begreppet marginalitet, uppger Edgren-Schori, används i det vardagliga språkbruket om sociala spörsmål för att beskriva att någon befinner sig i utkanten, eller i periferin, av ett sammanhang. En sådan innebörd av begreppet antyder att det skulle finnas ett centrum, eller en huvudfåra, som skulle utgöra normen för var det förväntas att en individ ska befinna sig. Att inneha en marginell position och således vara utslagnings- eller utestängningshotad innebär att individen är mycket utsatt. Att inneha en sådan position betyder att personen befinner sig i gränslandet mellan förankring och samhällets utmarker (ibid.).

Utanförskap

Catharina Thörn (2000) skriver även hon om exklusion och utanförskap. Hon uppger att utanförskap är ett begrepp som ofta används tillsammans med närbesläktade termer som marginalisering och exklusion även om det finns betydelsefulla skillnader mellan dem. Utanförskap betecknar vanligen individens erfarenheter och ligger därmed nära identitetsbegreppet, medan marginalisering och exklusion betecknar strukturella processer. Gemensamt för dem är att de refererar till dem som är utanför, d v s utanför ett antaget centrum. Man kan stå utanför på så sätt att man står utanför arbetsmarknaden eller

bostadsmarknaden t ex. Den typen av utanförskap refereras ofta till i politiska sammanhang, som att personen är exkluderad eller marginaliserad i förhållande till arbets- eller bostadsmarknaden. Det är ett begrepp som lätt kan bli värdeladdat. Exklusion, menar Thörn, får inte bara betydelsen att man inte har ett arbete eller en bostad, utan det blir också en lokalisering i förhållande till vad som anses normalt, vad som tillhör gemenskapen och dess kulturella värderingar. Den som står utanför den gemenskapen representerar då någon som har ett avvikande beteende, som inte följer de regler som majoriteten tar för givna. De hemlösa eller bostadslösa är en av de grupper som är ansedda som främlingar i samhällets utkanter och som några som inte riktigt passar in, slutar Thörn som här refererar till K. Hopper (1991).

Tidigare forskning

Förklaringsmodeller till hemlöshet

Enligt Hans Swärd (1998) har det under de senaste 20 åren huvudsakligen förekommit två typer av förklaringar till hemlöshet - individinriktade och strukturinriktade. Enligt den första typen av förklaringar ligger personliga förhållanden bakom hemlösheten. Vissa människor klarar, enligt detta synsätt, inte av att bo i egna bostäder på grund av personliga svagheter, psykisk sjukdom, relationsproblem till familj, släktingar och grannar, störande beteende, missbruksproblem o s v. En del som förespråkar denna förklaringsmodell ser de hemlösa som oskyldiga offer för psykisk sjukdom, besvärliga barndomsförhållanden och anstaltsskador. Andra har lagt större vikt vid individernas eget ansvar och hävdar att de hemlösa själva valt sin hemlöshet eller den livsstil som har förorsakat hemlösheten. Enligt den andra förklaringsmodellen orsakas hemlöshet av strukturella faktorer och har ett nära samband med hur samhällets resurser organiseras och fördelas. Välfärdssamhällets kris med hög arbetslöshet, ökad fattigdom, ekonomiska åstramningar, neddragningar inom socialpolitiken, ett ökat antal människor som lever på välfärdens marginaler eller under fattigdomsstrecket, ökad utslagning och avinstitutionaliseringen har framhållits som orsaker (ibid.). Jag kommer att använda mig av det som anges i den andra förklaringsmodellen som orsaker till hemlöshet/bostadslöshet.

Swärd (1998) refererar till Michael R. Sosin (1992) som talar om fyra olika förklaringsmodeller till hemlöshet. I den första, som enligt Sosin var vanlig på 1960- och 1970-talet, hävdas det att de hemlösa själva har alinerat sig från samhället och vill leva i samhällets marginal. Även om de aldrig har någon

fullständig valmöjlighet kan de alltid göra vissa val inom de ramar som samhällsstrukturen anger. Den här förklaringsmodellen är ganska vanlig idag när det gäller att förklara varför ungdomar är bostadslösa. En del av dessa ungdomar, om än inte alla, skulle kunna flytta tillbaka till föräldrahemmet igen för att undgå hemlöshet, men de väljer istället att bo under osäkra förhållanden. När de väljer att inte flytta hem igen, väljer de också hemlösheten, enligt detta perspektiv. Den andra förklaringsmodellen utgår från individuella brister. De hemlösa vill ha en bostad men de klarar inte att bo i egen lägenhet på grund av alkoholism, psykisk sjukdom, kriminalitet, undermåighet eller missanpassning. Det finns enligt detta perspektiv, människor som inte kan leva upp till samhällets krav på skötsamhet och de kommer därför att slås ut eller marginaliseras från bostads- och arbetsmarknaden. Enligt den tredje förklaringsmodellen är det bristen på arbete, inkomster och färdigheter som orsakar hemlösheten. Begränsad arbetslivserfarenhet kan leda till svårigheter att få arbete, vilket i sin tur kan leda till fattigdom och hemlöshet. Vid en lågkonjunktur slås de med sämst förutsättningar ut. En fjärde förklaringsmodell betonar sociala och institutionella faktorer. Flera studier visar att de hemlösa saknar ett socialt skyddsnät som kan bistå dem i kriser. De har också i många fall dålig kontakt med samhällets hjälpsystem. Enligt Sosin passar en del hemlösa inte in i de administrativa ramar som omger samhällets stödresurser och hittar därför antingen inte fram till rätt hjälpresurs eller blir bollade mellan olika instanser och hamnar ständigt mitt emellan stolarna. De förklaringsmodeller som ligger närmast det jag funnit i undersökningen är den tredje och fjärde modellen. Det som bl a anges i Sosins modeller som förklaring till hemlöshet är brist på inkomster och brister vad gäller det sociala skyddsnätet. Det stämmer väl överens med vad som framkommit i undersökningen.

Bostäder

Swärd (1998) refererar till Anne Shlay och Peter Rossi (1992), som har gjort en metaanalys av ett 60-tal hemlöshetsstudier i USA från 1980-talet. De hävdar att majoriteten av dessa undersökningar visar att hemlösheten har ett samband med hur bostadsmarknaden fungerar, bl a med en bristande tillgång på små billiga lägenheter. På grund av förändringar i familjesammansättningen har antalet ensamhushåll ökat, vilket inneburit dels en ökad sårbarhet för hemlöshet, dels att efterfrågan på mindre lägenheter har ökat, vilket har trängt ut grupper i hemlöshet (ibid.). Bristen på lämpliga, billiga lägenheter är ett problem, det klargörs genom de intervjuer jag gjort.

Familjevåld

Som man kan se finns det olika förklaringsmodeller till hemlöshet. Det som orsakar hemlöshet kan vara många saker. Det finns vidare en skillnad i vilka orsaker som är verksamma när det gäller olika hemlöshetsgrupper. En stor skillnad är den som finns mellan könen, enligt forskningen. Swärd (1998) refererar till Betty G. Russel (1991) som visat att kvinnor i hög utsträckning hamnar i hemlöshet vid familjevåld. Enligt Marie Nordfeldt (1999) visar studier av hemlösa kvinnor på ett starkt samband mellan hemlöshet och våld - våldshandlingar, hot om våld och psykisk misshandel - i hemmet. Swärd (1998) hänvisar även till Betty G. Russel (1991) när det gäller uppgiften att fattigdom är den tydligaste gemensamma orsaksfaktorn till att kvinnor blir hemlösa.

Ekonomi

När det gäller den nordiska hemlöshetsforskningen och hemlöshetens orsaker har hänvisningar ofta gjorts till Walter Korpi's modell som förklarar varför människor hamnar i fattigdom, Korpi (1971) refereras i Swärd (1998). Hemlöshet och fattigdom hör ofta ihop. Korpi talar om olika orsaksfaktorer som kan förklara varför människor marginaliseras. Han talar om grundläggande faktorer (klasssamhällets ojämlika resursfördelning som kan leda till fattigdom), betingade faktorer (som ökar risken för fattigdom, t ex boställningsort, kön, ålder, uppväxtförhållanden) och utlösande faktorer (sjukdom, arbetslöshet, skilsmässa, makes död eller flyttningar). Angående temat fattigdom finns mycket att säga. I *Adressat okänd* finns uppgiften, att de fattiga sedan 1987 inte har blivit fler men att de har blivit fattigare. Detta kan illustreras av den ökade andelen personer med inkomster som understiger socialbidragsnormen. År 1991 utgjorde denna andel 5,4 %, 1997 hade andelen ökat till 10 % enligt ovanstående skrift. Tapio Salonen (1994) refererar till G. Nilsson (1989) och vad han har funnit då denne intervjuade ett 40-tal långvariga bidragsmottagare. Det är bl a det att de fattiga ständigt lever på marginalen till välfärden. Vidare att varje oförutsedd utgift hotar att rasera hela deras existens. De försätts även lätt i ovissa levnadsförhållanden, som de aldrig riktigt vet hur de ska klara upp. Även den minsta utgift kan bli till ett stort problem. I detta liv, som ständigt levs på

marginalen, tycks efter hand känslor och fantasier utvecklas om att tillhöra en andra klassens medborgare i samhället. Detta fann G. Nilsson. Therese Halskov (1999) redogör för vad en ensamstående mamma säger i en intervju angående den evigt ansträngda ekonomin. Hon säger bl a att man alltid, alltid, alltid måste vända femöringar (intervjun gäller danska förhållanden). Enligt Halskov kan både stora och mindre händelser ögonblickligen få en så ansträngd budget att bryta samman. Halskov menar att det med dessa ekonomiska villkor i minnet inte är svårt att leva sig in i den överlevnadsstrategi som flera av de mödrar som intervjuats valt. Det är att låna sig fram genom banker och genom konto/avbetalningsköp. Skulder på över 100 000 kr är inte ovanliga och möjligheten att någonsin ta sig ur dessa skulder är i det närmaste obefintlig (ibid.). När det gäller svenska förhållanden hävdar Maren Bak (2001) att den ekonomiska situationen i Sverige försämrats för många barnfamiljer som en följd av både arbetslöshet och nedskärningar i bidragssystemet. Hon menar att ensamstående mödrar drabbas hårdast eftersom deras inkomster generellt är betydligt lägre än tvåförälderfamiljers, också att de löper långt större risk att bli arbetslösa. Fattigdom är ett stort problem idag. Det är även det något som blir mycket tydligt genom denna studies undersökningsresultat.

Brist på lämpliga bostäder

Fattigdomen är ett problem. Bostäder eller bristen på lämpliga bostäder är ytterligare något som kan bli till ett problem. Enligt Swärd (1998) anser en del att bostadsmarknaden sedan mitten av 1980-talet befinner sig i en allvarlig kris. Det har hävdats att det finns en brist på mindre, billiga lägenheter som de fattiga skulle efterfråga. Bidragande orsaker till denna kris har ansetts vara bl a nedläggningen av bostadsförmedlingar, hyreshöjningar och allt fler vräkningar (ibid.).

Angående bostäder refererar Swärd (1998) till Marianne Wiktorin (1980) som menar att överskottet av lägenheter i början av 1970-talet öppnade upp bostadsmarknaden för grupper som tidigare varit utestängda från det moderna bostadsbeståndet. Det förekom en optimism både från hyresvärdarnas och socialtjänstens sida om möjligheterna för tidigare hemlösa att klara eget boende. Många av de allmännyttiga bostadsföretagen fick emellertid efterhand akuta ekonomiska och marknadsmässiga svårigheter, vilket ledde till att de efter en tid blev mer restriktiva, även om de hade tomma lägenheter. Företagen började därför på ett sätt som inte var vanligt i början av 1970-talet att neka att ta emot

hyresgäster som kunde förväntas bli problematiska. Det blev legitimt att särbehandla vissa bostadssökande. Samtidigt hade den alternativa bostadsmarknaden av omoderna lägenheter minskat genom rivning och modernisering (ibid.). Bristen på lämpliga bostäder framhålls av de jag intervjuat som en anledning till problem för många idag.

Olika grupper av hemlösa

Swärd (1998) uppger, att det talas om olika grupper av hemlösa, idag och tidigare i historien. Det talas om de nya och gamla hemlösa. Olika förklaringar knyts till de olika grupperna. Eftersom den nya hemlösheten anses ha drabbat andra grupper än de traditionellt hemlösa har också nya förklaringar sökts till att människor ställs utan tak över huvudet. Yngre, kvinnor och invandrare är exempel på grupper som nämnts. Flera reportage, uppger Swärd vidare, har därför beskrivit den nya hemlösheten som något som kan drabba alla människor som befinner sig i en besvärlig socioekonomisk situation. En sådan situation kan uppstå genom den höga ungdomsarbetslösheten och nedskärningar i välfärdsstaten som gjort maskorna större i de sociala skyddssystemen. Till de gamla hemlösa knyts ofta individuella förklaringsmodeller (ibid.).

Bristande resurser

Swärd (1998) menar att ett centralt tema de senaste decennierna när det gäller diskussionen om hemlöshet har varit välfärdsstatens ansvar för hemlösheten. Det har diskuterats om det är samhället eller den enskilde som ska lastas för att vi har hemlösa i dagens samhälle. Enligt en ståndpunkt har hemlösheten setts som en konsekvens av välfärdsstatens tillbakadragande. Hemlösheten är, enligt detta betraktelsesätt, ett tecken på en samhällsutveckling som präglas av en återgång i riktning mot det gamla fattigsamhället, även om vägen dit ännu är lång.

Hemlösheten kan ses som ett bristproblem, det finns brist på lämpliga lägenheter, brist på lämpligt stöd i det egna boendet, brist på vård och omhändertagande av de hemlösa och brist på ekonomiska resurser. Angående brister när det gäller ekonomin refererar Swärd till D. Timmer, D. Eitzen och K. Talley (1994), vilka menar att det är en realitet att de flesta hemlösa är extremt fattiga och kommer från fattiga familjer som helt enkelt inte har den sortens resurser så de kan hjälpa hemlösa familjemedlemmar. Dessa

författare ställer frågan: Hur kan extremt fattiga familjer och hushåll hjälpa extremt fattiga hemlösa anhöriga? De menar att det är en myt att dysfunktionella familjer skapar hemlöshet, när det i själva verket är fattigdom som skapar dessa problem.

Vräkningar

En företeelse som Swärd (1998) nämner är den att vräkningarna har ökat mycket under 90-talet jämfört med tidigare. Swärd refererar till Janne Flyghed (1994, 1995, 1997) som menar att ökningen av vräkningar går att spåra till 1991 då 1990 års skattereform hade inverkan på hyrorna. Mellan år 1990-1993 skedde en drastisk höjning av hyrorna. Ovan nämnda skattereform hade denna effekt (ibid.).

Enligt vad Flyghed (2000) uppger skärpte hyresvärdarna under 1990-talets första hälft sin bedömning av nya hyresgäster. Innan de skrev kontrakt inhämtades kreditupplysning och tidigare hyresvärd kontaktades för referenstagning i större utsträckning än tidigare. Angående vräkningar menar Flyghed, att sannolikheten är stor att det är fler hushåll idag än i början av 1990-talet som vräks, utan att tidigare ha haft sociala och/eller ekonomiska problem. Åtminstone har de tidigare varit okända hos socialtjänsten. En indikator på detta är att andelen vräkningar från bostadsrätter ökat, en trend som startade redan i början av 1990-talet. Enligt Flyghed är kunskaperna om vilka hushåll som vräks och orsakerna till att de vräks, förhållandevis goda. Huvudsakligen rör det sig om ensamstående män i åldern 25-45 år. Att endast en tredjedel av de vräktas är kvinnor kan delvis förklaras med att det oftast är mannen som står på kontraktet. Sådanne solidariska kontrakt där båda skriver under är inte lika vanligt. Det vanligaste skälet till att personer vräks, uppger Flyghed, är att de inte betalar hyran. Närmare 85 % av samtliga verkställda vräkningar sker på grund av det. Cirka 5 % vräks därför att de har haft ett störande beteende och resten för att de har betalt hyran för sent vid ett flertal tillfällen. De som vräks därför att de inte betalt hyran har överlag småskulder. Drygt 70 % av de vräktas hushållen 1991 hade en hyresskuld som var mindre än 20 000 kronor. Enligt Flyghed är det fåhändelser som skapar så stor risk för en drastiskt försvagad position på bostadsmarknaden som att bli vräkt från sin lägenhet. Varje verkställd vräkning medför risk för hemlöshet (ibid.). Janne Flyghed och Sten-Åke Stenberg (1993) har intervjuat personer som vräktes under 1991, av dessa framgår att de intervjuade när de tvingades lämna sin bostad upplevde

det som att bottenpluggen i existensen drogs ur. Att det finns en koppling mellan vräkning och hemlöshet har bl a belagts i amerikanska undersökningar, uppger Flyghed (2000). Där har man till och med hävdat att vräkning är den främsta orsaken till hemlöshet, slutar Flyghed som hänvisar till M. Sosin, P. Colson och S. Grossman (1988) angående dessa uppgifter.

Speciellt problematiska måste vräkningar vara för barnfamiljer. I USA har det, enligt Swärd (1998), ägnats stort utrymme i forskningsrapporter å hemlösa familjer. I Sverige tycks problemet med hemlösa familjer vara relativt litet. De flesta som vräks är enligt vräkningsstatistik män mellan 25-45 år. Den härbärges- och hotellstatistik som Swärd bearbetat visar att familjer utgör en liten del av gästerna där. Det förekommer dock att främst kvinnor med barn blir placerade akut på hotell, men de får hjälp till annat boende relativt snabbt, uppger Swärd.

Orsaker till hemlöshet

Fattigdom hör, som tidigare sagts, ofta ihop med hemlöshet. Swärd (1998) uppger, att när det gäller de intervjuer med hemlösa som Swärd genomfört, så är fattigdom en gemensam nämnare. Dålig ekonomi har medverkat till att de personer Swärd intervjuat blivit hemlösa eller till att de inte kunnat ta sig ur sin hemlöshet. Även de som varit hemlösa mycket tillfälligt har haft så utsatt ekonomisk situation att de inte kunnat förhindra hemlösheten. Swärd menar att hemlöshet ofta är ett resultat av en komplex uppsättning faktorer som försätter människor i fattigdom och maktlöshet. Enligt Swärd antyds detta i flera av de intervjuer han gjort. Swärd uppger att många av de intervjuade hemlösa visserligen pekar på entydiga och omedelbara händelser som orsak till deras hemlöshet, t ex egna val, utskrivning från längre tids institutionsvistelse, förlusten av arbete, personliga kriser av olika slag och uteblivet ekonomiskt eller personligt stöd från myndigheter, organisationer eller anhöriga. Bakom dessa utlösande händelser finns dock oftast en serie händelser som betingat varandra och förstärkts. Det är därför rimligt att se hemlösheten som en process där strukturella förändringar och myndighetsbeslut i samverkan med den hemlöses eget handlande ger kedje- och dominoeffekter, vilket till slut kan leda till hemlöshet. Sett från de hemlösas perspektiv är myndigheters och hyresvärdars beslut direkta orsaker till hemlöshet. Indragna ersättningar från arbetslöshetskassa, socialtjänstens beslut att avslå ansökan om bidrag till hyran och hyresvärdars beslut att ansöka om vräkning har nämnts som viktiga orsaker till att de hemlösa förlorat

sina bostäder. Swärd uppger även att i flera amerikanska studier under de senaste åren har extrem fattigdom och bostadsmarknadens kris framhållits som centrala orsaker till dagens hemlöshet. Stora grupper fattiga har svårt att klara de stigande hyrorna och fastighetsägare är inte benägna att ta emot fattiga hyresgäster. Swärd ställer frågan om huruvida bostadsmarknadens kris vad gäller USA kan överföras till Sverige och om resonemangen från USA kan tillämpas på svenska förhållanden. Swärd menar att det som är typiskt för Sverige jämfört med en rad andra länder är att vi har en stor allmännyttig bostadsmarknad som inte drivs med samma vinstintresse som en helprivat bostadsmarknad. I intervjuer med socialarbetare som arbetar med bostadslösa har det dock funnits en kritik mot allmännyttan som uppfattas som alltför marknadsinriktad, vilket leder till att vissa problemhushåll stängs ute från bostadsmarknaden. Dessutom har bostadsförmedlingarna lagts ner i många kommuner, vilket sannolikt knappast gynnar dem som har svårigheter att ta sig in på bostadsmarknaden, slutar Swärd.

Problem i samband med bostäder

Bostadsproblem behandlas också av Cecilia Löfstrand och Ingrid Sahlin (2001). Enligt dem är bostadslöshet inget nytt fenomen i Sverige men under det senaste decenniet har situationen för de bostadslösa förändrats. De flesta som var bostadslösa för 15 år sedan kunde uppsöka en kommunal bostadsförmedling och ställa sig i bostadskö, där de så småningom kunde erbjudas ett förstahandskontrakt. Sedan 1980-talet har dock bostadspolitikerna gradvis avvecklats vilket lett till en omförhandling av ansvar, kontakter och kriterier vid fördelning av bostäder. De allmännyttiga bostadsföretagen har utvecklat allt strängare kriterier för nya hyresgäster och nästan alla kommuner har avvecklat sina bostadsförmedlingar, uppger Löfstrand och Sahlin, vilka här hänvisar till Boverket (2000). Mellan en halv och en miljon vuxna människor är chanslösa på bostadsmarknaden enbart med hänvisning till någon registrerad betalningsanmärkning och hundratusentals kan avvisas för att de inte har fast arbete eller inte bedöms ha tillräcklig betalningsförmåga för de bostäder som är lediga, enligt vad Löfstrand och Sahlin uppger (2001).

Ingrid Sahlin (2000) menar att allmännyttan idag har befriats från sitt "sociala ansvar" att ge bostäder åt dem som privatvärdarna ratade och omvandlats till affärsdrivande storföretag. Numera uppges de kommunala bostadsföretagen ofta vara både snabbare att vräka och strängare i sina krav på

bostadssökande än privata hyresvärdar. Genom deras gränskontroll avskiljs en grupp oönskade hushåll, som inte accepteras som hyresgäster även om det finns lediga bostäder. De flesta av dessa har utestängts på grund av registrerade skulder, betalningsanmärkningar eller bristande inkomster (ibid.).

I nedanstående avsnitt om undersökningresultatet redogör jag för vad som kan leda till problem för människor på olika sätt i samband med boendet. Som framkommit i föregående text är bl a brist på pengar och brist på lämpliga bostäder några orsaker till svårigheter.

UNDERSÖKNINGSRESULTAT OCH ANALYSER/KOMMENTARER

Telefoninformation och intervjuer

Den här undersökningen tog sin början med att jag ringde till olika myndigheter, organisationer och föreningar, för att skaffa information om hemlöshet/bostadslöshet rörande barnfamiljer i Lund. De jag ringde kan delas in i tre grupper; de som inte hade någon information att lämna, de jag fick en del upplysningar av och de som jag fick den huvudsakliga informationen från. Det jag kallar den huvudsakliga informationen fick jag både via telefon och genom intervjuer.

De som inte hanterade hemlöshetsfrågor

De som inte kom i kontakt med frågor som gäller hemlöshet var de följande; familjerådgivningen (en jourtjänst inom socialtjänsten), sociala jouren (en annan av socialtjänstens jourtjänster, verksamheten bedrivs fredag, lördag och söndag på kvällar och nätter), vidare Internationella huset, Kriscentrum för kvinnor, Lunds kvinnoforum, Rädda Barnen, Röda Korset och Vänskapens hus. Ingen av dessa arbetade med frågan.

En del information

De jag fick lite upplysningar av var Polismyndigheten, Piletorp, "Tåget" och I M, alla i Lund.

Hos Polismyndigheten fick jag tala med en polis som är verksam inom närpolisområdet centrum, Lund. Hon sade bl a att hon aldrig någonsin har stött på en hemlös barnfamilj på Lunds gator. Hon berättade vidare att de hon träffar på som är hemlösa och lever som uteliggare är ensamstående män. Vanligt är att

de är missbrukare, psykiskt sjuka eller har både problemen. De bor i containrar, under plastskynken eller något liknande, detta, sade den polis jag talade med, eftersom de varken klarar av att bo i lägenhet eller påhärbärge. Det finns också ett antal hemlösa som cirkulerar mellan härbärgen och kompisar. Det är en grupp som ständigt förändras och de förflyttar sig även mellan olika kommuner. I Lund finns inte synligt hemlösa kvinnor, de hemlösa kvinnorna finner andra lösningar på problemet med bostadslöshet än att bo utomhus, slutade polisen jag talade med per telefon.

Jag ringde också till Piletorp, som är Frälsningsarméns stödboende och härbärge i Lund, d v s det drivs ekonomiskt med pengar från Lunds kommun och Frälsningsarmén står för själva verksamheten. Föreståndaren på Piletorp kände inte till någon hemlös barnfamilj. De personer han träffat på är ensamstående och över 18 år.

Jag ringde även vandrarhemmet "Tåget" i Lund. Den person jag talade med säger att problemet med hemlösa inte är okänt, det händer att hemlösa kommer till vandrarhemmet. Det är personer från trakten som har problem med alkohol och droger. De hänvisas vanligen till natthärbärgen.

Jag tog vidare kontakt med I M (Internationell Människohjälp). En anställd svarade när jag ringde dit, att hemlöshet egentligen inte är en fråga för I M. Emellertid var den person jag talade med, vid det tillfälle jag ringde, involverad i att arbeta för att en vräkningshotad kvinna med ett litet barn skulle få behålla sin lägenhet. Kvinnan ifråga har tidigare haft kontakt med I M och det var därför man arbetade med hennes fall. Hemlöshet är vanligtvis ingen fråga man arbetar med.

Huvudsaklig information

Den huvudsakliga informationen fick jag från Socialförvaltningen, Diakonicentralen och Krisjour för kvinnor, samtliga i Lund, både via telefon och genom intervjuer.

Jag ringde tre anställda (inte samma personer som jag sedan intervjuade) på Socialförvaltningen och fick följande information av dem; hemlösa barnfamiljer finns inte i Lund, uppgav de jag frågade om detta, d v s hemlös på det sättet att man inte har tak över huvudet. Det fanns en ensamstående mamma med barn

som just då var inhysta på hotell och en ensam man som var vräkningshotad. Det var de man hade kännedom om på Socialförvaltningen när det gällde akuta bostadsproblem. De man i första hand kommer i kontakt med angående hemlöshet är ensamstående, missbrukande män. Det förekommer också problem med hemlöshet eller bostadslöshet i samband med familjevåld, men det löser man på olika sätt. Det finns en bostadsgrupp inom Socialförvaltningen, där avdelningen för ekonomiskt bistånd, avdelningen för vuxna och avdelningen för barn och familj ingår. Det är de som har hand om de eventuellt hemlösa/bostadslösa ärenden. För dem som är i behov av det har Socialförvaltningen stödlägenheter som man hyr av bl a LKF (Lunds Kommuns Fastighets AB). De hemlösa/bostadslösa hyr då i andra hand genom de sociala myndigheterna. Socialförvaltningen garanterar att hyran blir betald. Problem med hemlöshet/bostadslöshet ses inte som ett växande problem i Lund, utan som ett som jämnt har funnits, p g a att bostadssituationen alltid har varit problematisk i Lund. Under de senaste 4-5 åren har emellertid hyresvärdarnas krav på hyresgästerna hårdnat, därför är bostadssituationen idag värre än för några år sedan.

Jag ringde också till Diakonicentralen, Svenska kyrkan och fick en del telefoninformation (inte heller här från samma person som sedan intervjuades). På frågan om det finns hemlösa barnfamiljer i Lund, svarade en anställd på Diakonicentralen att det gör det. Då får man definiera hemlöshet som så att det finns familjer utan eget hyreskontrakt, d v s de har inget eget ordnat boende som det är självklart att vistas i varje dag. När det gäller hemlöshet eller bostadslöshet kommer Diakonin bl a i kontakt med kvinnor som blivit utsatta för våld och som får lämna hemmet av den anledningen. Diakonin har 4 lägenheter, krislägenheter, för personer utan eget ordnat boende. Vid det tillfälle jag ringde bodde det familjer i tre av dem.

Detta var vad de hade att säga som i mindre eller högre grad kom i kontakt med hemlöshetsproblem. Här nedan går jag vidare till att redovisa vad som framkom i intervjuerna. Det var följande personer som blev intervjuade; Annika Lund (Diakonicentralen), Ingrid Persson (Socialförvaltningen), Camilla Rangvin (Krisjour för kvinnor) och Inger Thomé (Socialförvaltningen). De berättade om problemet hemlöshet/bostadslöshet rörande barnfamiljer i Lund.

Hemlösa/bostadslösa barnfamiljer

Jag ställde frågan om det finns hemlösa barnfamiljer i Lund till intervjupersonerna och de svarar ungefär likadant på den frågan. Camilla Rangvin svarar att det finns de som har definitiva problem då det gäller den här frågan, på det viset att de inte har ett eget hem, men att de har tak över huvudet. Annika Lund svarar på ett liknande sätt då hon säger att alla hon kommer i kontakt med har tak över huvudet, men det kan vara otillfredsställande lösningar, där man är inneboende hos släktingar exempelvis. Inger Thomé svarar även hon att det finns de som inte har en egen permanent adress, men hon tror inte att det finns familjer som inte har tak över huvudet.

Analys/Kommentar

Med utgångspunkt i vad intervjupersonerna svarar kan man således dra slutsatsen att hemlöshet i den bemärkelsen att barnfamiljer har sitt boende utomhus inte finns i Lund, däremot kan de ha problem i boendesituationen.

Vilka är det som drabbas av hemlöshet/bostadslöshet?

Familjer

När jag frågade om vilka det är som blir hemlösa/bostadslösa svarar de intervjuade också rätt så samstämmigt. Jag frågade Inger Thomé om vilka barnfamiljer som blev hemlösa/bostadslösa, om det är kärnfamiljer, ensamstående pappor med barn, ensamstående mammor med barn, om det är svenskar eller invandrare och Inger Thomé svarar så här: *"Alla kategorier. Det kan se väldigt olika ut"*. Inger Thomé säger också att tanken med den bostadsgrupp på Socialförvaltningen som Inger Thomé ingår i, var den att man skulle arbeta med de bostadsproblem missbrukare och psykiskt sjuka hade. Familjer utan synbarliga problem var inte de som bostadsgruppen skulle arbeta med. Men, säger Inger Thomé, de droppar in och de droppar oftast in på det sättet att de inte har betalt sin hyra, vilket leder till att de står inför en vräkningssituation. Situationen i verkligheten har alltså lett till att man har fått förändra arbetet till att även innefatta en grupp man inte hade avsett att arbeta med från början.

Vem som helst

Jag ställde samma fråga till Ingrid Persson, d v s vad hon har för uppfattning om vem det är som drabbas av hemlöshet/bostadslöshet och hon svarar: *"Det kan hända vem som helst. Jag har träffat alla sorters människor, i stort sett, som har blivit uppsagda"*. Hon säger också när jag frågar vilken sorts personer hon arbetar mest med som blivit vräkta, att det mestadels är ensamstående och ensamstående med barn. Ingrid Persson säger vidare att människor oftast inte tror att vräkning eller avhysning från den egna lägenheten kan drabba dem själva. Barnfamiljer kan ha uppfattningen att en hyresvärd inte kan vräka en familj just därför att barnen finns och att hyresvärderna p g a det inte får verkställa ett vräkningshot. Men det är fel, säger Ingrid Persson, hyresvärderna kan vräka en familj ändå Att det finns barn i familjen betyder inte att man inte kan bli avhyst från sin lägenhet.

Ekonomiskt svaga grupper

Annika Lund svarar på samma fråga, om vem som blir hemlös och om hon tror att alla kan drabbas, att hon tror det. Men hon säger också att det främst gäller dem som av olika orsaker har kommit att tillhöra de grupper som man kan beskriva som ekonomiskt svaga grupper, bland annat ensamstående mammor med barn. Annika Lund säger vidare att det har varit ganska många misshandlade kvinnor med barn som har bott i de krislägenheter Diakonicentralen har. De som kan drabbas av problem i boendet kan vara vanliga, ordinära personer, uppger Annika Lund, utan den belastning som t ex ett missbruk av något slag innebär.

Misshandlade kvinnor

På Krisjour för kvinnor, där Camilla Rangvin arbetar, kan misshandlade kvinnor få en fristad. Således är det den gruppen kvinnor man kommer i kontakt med där. Det är kvinnor både med och utan barn. Camilla Rangvin säger att det mestadels är invandrarkvinnor som kommer till jouren för att bo där, på grund av att de blivit utan bostad i samband med en misshandelssituation. Rörande detta säger Camilla Rangvin: *"Det betyder inte, och jag poängterar detta, det betyder inte att det inte händer i svenska hem"*. Det är istället så att invandrarkvinnors sociala nätverk är mycket mera grovmaskigt än svenska kvinnors och därav blir de också än mera sårbara i en situation där misshandel ingår.

Analys/Kommentar

Hemlöshet kan drabba många grupper

Enligt Hans Swärd (1998) talar man idag om olika grupper av hemlösa. Det talas om både nya och gamla grupper av hemlösa. Till de nya grupperna brukar yngre, kvinnor och invandrare räknas. Denna nya hemlöshet anses drabba andra än de som räknas tillhöra de traditionellt hemlösa grupperna. Hans Swärd uppger att flera reportage har beskrivit den nya hemlösheten som något som kan drabba alla personer som befinner sig i en besvärlig socialekonomisk situation. Det bekräftas av det som de intervjuade svarar på frågan om vem det är som drabbas av hemlöshet. Det kan drabba, egentligen vem som helst, som har problem exempelvis med ekonomin, det behöver inte finnas vare sig missbruk eller psykiska problem med i bilden.

Barnfamiljer

Även barnfamiljer löper risken att hamna i hemlöshet/bostadslöshet t ex genom vräkning. Hans Swärd (1998) nämner att i USA har man ägnat stort utrymme åt hemlösa familjer i forskningsrapporter. Enligt Swärd tycks emellertid problemet med hemlösa familjer vara relativt litet i Sverige. Swärd har bearbetat hotell- och härbärgesstatistik och har då sett att familjer utgör en liten del av gästerna där. Kanske kan man i detta sammanhang även nämna vad Inger Thomé svarar på frågan om hur många familjer med barn det är som berörs av hemlöshets/bostadslöshetsproblemet. Hon sa att det är svårt att veta hur många som befinner sig i den situationen, eftersom man på Socialförvaltningen bara har kännedom om de som på olika sätt tar kontakt med socialtjänsten.

Misshandlade kvinnor

Camilla Rangvin arbetar enbart med kvinnor i familjevåldssituationer, men även Annika Lund nämner de misshandlade kvinnorna som en grupp som drabbas av hemlöshet/bostadslöshet och som en följd av det bor i Diakonins krislägenheter. Denna grupp hemlösa har bl a Marie Nordfeldt (1999) skrivit om. Enligt Nordfeldt visar studier av hemlösa kvinnor på ett starkt samband mellan hemlöshet och våld i hemmet. Camilla Rangvin nämner att invandrarkvinnors sociala nätverk är mera grovmaskigt än svenska kvinnors. Hans Swärd (1998) refererar till Michael R. Sosin (1992) angående detta, Sosin menar att de som blir hemlösa saknar ett socialt skyddsnät, vilket bekräftas av det Camilla Rangvin säger angående de

invandrarkvinnor som söker sig till Krisjouren. De söker sig dit bl a för att de inte har samma kontaktnät som svenska kvinnor, i form av släkt och vänner, som kan bistå dem i krissituationer.

Vilken hjälp finns att få?

Diakonicentralen

Annika Lund berättar att Diakonin kan hjälpa de hemlösa/bostadslösa på olika sätt. Man har fyra lägenheter till sitt förfogande, där de som har behov av det kan bo i tre månader. Eftersom bostadssituationen i Lund är kärv, är det vanligast att man bor kvar i flera månader, eller så länge som ett år. Man kan även bistå de hjälpsökande i kontakten med myndigheter och andra. Det kan gälla kontakter med Socialförvaltningen och med hyresvärdar bl a.

Socialtjänsten

Ingrid Persson på Socialförvaltningen berättar om "Kvarbo". Det startade 1998 som ett samverkansprojekt mellan Lunds Socialförvaltning och fem hyresvärdar i Lunds kommun. Initiativtagare till projektet var Ingrid Persson, som har arbetat med projektet sedan starten.

Avsikten med verksamheten är att förebygga hyresskulder, uppsägning av kontrakt och vräkningar. Syftet med verksamheten har även varit att förbättra samverkan mellan Socialförvaltningen och fastighetsägarna. De fem hyresvärdar som är med i "Kvarbo" i Lunds kommun är följande; LKF, HSB Mellersta Skåne, Byggnads AB S:t Petri, Mandamus Fastigheter och Super Bygg AB. Ingrid Persson tog initiativ till projektet när hon under senare delen av 90-talet arbetade i mottagningsgruppen på Socialförvaltningen. Hon lade märke till att det kom en hel del besökare till förvaltningen, som inte hade socialbidrag, däremot hyresskulder. Sedan skulder beviljats gjordes ingen uppföljning av de familjer det gällde och de hördes inte av vidare förrän de ådragit sig en ny hyresskuld, som de sedan återigen ansökte om att få hjälp med att betala och en del förlorade trots det sina bostäder. Sedan problemet diskuterats på Socialförvaltningen och med hyresvärdar och verksamhetsförslag lagts fram till politiker, startade så småningom projektet. Det man arbetar med är att försöka förhindra att hyresskulder uppstår och att vräkningar inträffar.

Skulle en hyresskuld uppstå för en hyresgäst och hon eller han vänder sig till mottagningsgruppen på Socialförvaltningen för att ansöka om hjälp med betalningen av den, är Ingrid Persson med vid besöket.

Det är även hon som förhandlar med den hyresvärd det gäller om huruvida hyresgästen kan få bo kvar om skulden regleras. Det kan röra sig om eventuella avbetalningsplaner. Det kan också vara så att Socialförvaltningen beviljar pengar till hyresskulden. I många fall lyckas Ingrid Persson medverka till att hyresgäster får behålla sitt boende. I de fall Socialförvaltningen beviljar pengar till en hyresskuld följer Ingrid Persson sedan upp ärendet. Den person eller den familj det gäller får underteckna en arbetsplan, där det bl a kan stå att regelbunden kontakt ska hållas mellan hyresgäst och Socialförvaltning, för att se till att hyra betals och att den betals i rätt tid.

Krisjour för kvinnor

På Krisjouren hjälper man de kvinnor som tar kontakt på olika sätt, berättar Camilla Rangvin. Hjälpen kan bestå i att ge råd och stöd per telefon och det kan röra sig om att ordna boende i ett av Krisjourens tre rum för det ändamålet. Dessa är belägna i en lägenhet som betalas av Lunds kommun. Kvinnorna har ett hem hos Krisjouren så länge som det behövs, tills att boendefrågan har löst sig. Krisjouren stöttar kvinnorna i vardagstillvaron och i kontakten med myndigheter av olika slag. På Krisjouren försöker man även ordna så att kvinnorna får möjligheter att hitta ett nytt hem.

Socialtjänsten

Inger Thomé handhar de bostadslösa/hemlösa ärenden på det viset att hon ingår i en bostadsgrupp, bestående av enhetschefer från olika avdelningar inom Socialförvaltningen. Till bostadsgruppen lämnar socialsekreterare från olika avdelningar remisser om att klienter behöver hjälp med bostad. Bostadsgruppen bestämmer sedan vilka ärenden man ska arbeta med. Socialförvaltningen har inga egna fastigheter men ett kontaktnät med olika fastighetsägare, med hjälp av dem försöker man lösa de bostadslösa situation. När det finns ett förslag till lösning lämnas det tillbaka till den socialsekreterare som skickade remissen, socialsekreteraren fortsätter därefter att handha ärendet. Klienten hyr sedan i andra hand genom Socialförvaltningen, vilken innehar kontraktet med fastighetsägaren. De som hyr på detta sätt ska först godkännas som hyresgäster av fastighetsägaren. I dessa ärenden finns alltid en behandlingsassistent inkopplad som ska följa ärendet och som ska försöka hjälpa den person eller dem det gäller med de bekymmer de har. Skulle allt fungera bra när det gäller boendet, ska man som hyresgäst ha rätt att överta kontraktet. Det är emellertid inte alltid, säger Inger Thomé, som

Socialförvaltningen och fastighetsägarna har samma uppfattning om när saker och ting fungerar bra. Fastighetsägarna brukar ha högre krav än Socialförvaltningen i det avseendet. Dessa stödlägenheter som Socialförvaltningen har till sitt förfogande är 200 till antalet. Inger Thomé säger att man i stora drag kan indela dessa lägenheter som så att en tredjedel av dem hyrs ut till personer med missbruksproblem, en tredjedel hyrs ut till dem med psykiska funktionshinder och en tredjedel är till för alla övriga grupper. Ingen av de 200 lägenheterna står tomma, säger Inger Thomé.

Ett sätt att lösa problemet dåt ex en familj hotas av vräkning, är att Socialförvaltningen övertar familjens hyreskontrakt. Då kan de bo kvar i samma lägenhet. Ibland får de den möjligheten. Skulle de inte få bo kvar och det finns barn som berörs, måste, säger Inger Thomé, Socialförvaltningen hitta en annan lösning. I sista hand kan det röra sig om att hysa in en familj på hotell. Det förekommer även att en familj kan ha möjlighet att få ett hyreskontrakt men att fastighetsägaren kräver ett borgensåtagande. Då kan Socialförvaltningen bistå på så vis att man garanterar att hyran blir betald genom att teckna en hyresgaranti.

Analys/Kommentar

Av ovanstående kan man se att det finns hjälp att få för dem som är i behov av det, både i form av råd och stöd då det är det man behöver och i form av boende på olika sätt.

Vad som framkommer i intervjuerna är att alla bedömer barnfamiljer som en grupp som det är viktigt att hjälpa. Annika Lund säger angående detta: *"Familjer med barn ömmar vi för mest"*. Ingrid Persson säger: *"Det är katastrof när det är små barn med i bilden"*. Hon säger att hon tycker att det är av stor vikt att hjälpa familjer där småbarn ingår. Hon menar att man måste försöka förhindra att ensamstående mammor med barn blir vräkt från sin lägenhet. Det går inte bra att flytta runt med barnen, säger Ingrid Persson angående det. Inger Thomé säger att det kan vara stora svårigheter att hitta fungerande lösningar när det gäller familjer som blivit bostadslösa, dock försöker man alltid finna en utväg.

Vilka är orsakerna/anledningarna till hemlöshet/bostadslöshet?

Brist

När man talar om hemlöshet/bostadslöshet är det ett ord som är mycket centralt och det är ordet "brist". Hemlöshet/bostadslöshet hör ihop med brister på olika områden. Det är bristande socialt kontaktnät som kan orsaka problem, det är brist på pengar och det är brist på lämpliga bostäder bl a.

Bristande socialt kontaktnät

En anledning till hemlöshet/bostadslöshet är den som drabbar kvinnor i situationer där misshandel ingår. Camilla Rangvin arbetar enbart med kvinnor som befinner sig i den situationen. Hon säger i intervjun att det ofta kommer invandrarkvinnor till Krisjouren bl a för att de inte har något annat boende. Anledningen till det är att invandrarkvinnors sociala nätverk är mycket mera grovmaskigt än vad svenska kvinnors är, enligt Camilla Rangvin. Ytterligare en svårighet för kvinnor i denna situation är att det på de papper som finns, antingen det är lägenhetskontrakt eller handlingar där det står vem som är ägare till hus, ofta enbart står mannens namn. Därigenom kan kvinnan inte uppmana mannen att flytta, även om hon skulle ha kraft till det, utan det blir istället kvinnan som får lämna lägenhet eller hus.

Bristen på pengar

En annan betydelsefull orsak är bristen på pengar. Ingrid Persson uppger att bl a ekonomiska problem kan vara anledningen till hemlöshet/bostadslöshet. Hon säger att det kan vara så att man har stora skulder som man inte klarar av att betala, det leder till att man kommer in i en ond cirkel vad gäller ekonomin och sedan söker man kanske inte hjälp förrän det är för sent. Ingrid Persson säger också att: *"De kanske är i en sådan livssituation att de inte klarar av att ta tag i saker och ting"*. Hon säger i samband med detta att många blir deprimerade i den här situationen och får svårt att orka med att reda upp saker och ting. Ingrid Persson menar att det även kan vara så att de som har problem med sin ekonomi i många fall gör stora ansträngningar att försöka lösa problemen, men att de inte lyckas ändå och säger angående detta: *"De flesta vill faktiskt göra rätt för sig, de som har en massa skulder"*. Hon säger att ibland kan det vara så att man har banklån, räkningar och hyra som ska betalas och att man i det läget även gör felprioriteringar. Kanske väljer man mellan att betala banklån eller hyra och betalar då av på banklånet, detta för att kunna ta ytterligare ett nytt banklån, före det att man betalar sin hyra. Hon berättar att

människor kan tänka som så att hyran går säkert att betala nästa månad istället. Det är som om man på något vis, tänker sig att den inte är av samma vikt som ett banklån. Så är det nog inte, dessvärre. Även Annika Lund menar att pengar är ett problem för människor som har svårigheter vad gäller boende. Annika Lund nämner att det finns barnfamiljer som har svag ekonomi och säger att det är det som är anledningen till att man börjar förhandla med att betala hyran. Hon menar att man i den situationen inte tänker på att det är något av det viktigaste som finns i livet, att betala sin hyra. Annika Lund säger att många reagerar med att vägra inse problemen, man stoppar istället huvudet i sanden, försöker tänka på något annat och försöker att inte se räkningarna, som man kanske ändå inte ser sig någon rimlig möjlighet att betala. Annika Lund säger vidare att: *"De ekonomiska klyftorna i samhället är mycket stora"*. Hon berättar att hon träffar många kvinnor med barn som kanske arbetar så mycket som 80, 90 eller 100 % och ändå har lite pengar på g att de har väldigt låga inkomster. Hon menar att det inte finns mycket utrymme i ekonomin för dessa kvinnor. Det går knappt ihop, säger hon om det. Annika Lund säger också angående ensamstående mammor med barn, att om man är ensamstående med barn så kan det vara svårt att arbeta lite mera, eller att skaffa sig någon annan liten sidoinkomst, utöver det ordinarie arbetet och genom det tjäna extra pengar, vilket annars är en möjlighet. Man kan visserligen arbeta extra, säger Annika Lund, men i så fall får man försumma sina barn och det vill ingen. Hon säger att dessa mammor försöker pussla ihop saker och ting, på många, många konstiga vägar. Även Annika Lund nämner skulder och lån som anledning till att problemen hopar sig. Hon menar att man kan hamna i skuldfällor genom att man köper saker på avbetalning, men även att man för att klara en ansamling av räkningar tar banklån, som det sedan blir betungande att betala. Annika Lund säger: *"Det är paniklösningar man får betala jättedyrt för"*.

Bristen på bostäder

När det gäller bostäder kan problemen vara av många slag. För det första verkar det finnas en brist på lämpliga lägenheter. Lägenheter där man har råd att bo även då man har små inkomster. För det andra leder problem med hyra och svårigheter med att betala den till att man så småningom kan befinna sig i en vräkningssituation. För det tredje har fastighetsägarnas krav höjts på senare år och deras benägenhet att ha problemhushåll som hyresgäster minskat. Inger Thomé säger angående bostäder i Lund, att LKF under år 2002 hade en uthyrningsprocent som låg på över 99 %. Det innebär att Socialförvaltningen

konkurrerar med väldigt många andra om de lägenheter som finns i Lund. Inger Thomé säger angående detta dilemma : *"Då är inte vi alltid så attraktiva hyresgäster"*. Även Ingrid Persson säger att det är problem med bostäder på så vis att det byggs lite och att det därigenom finns lite bostäder. Camilla Rangvin har samma uppfattning i denna fråga och säger: *"Man bygger inte billiga ettor och tvåor, utan man bygger dyra ettor och tvåor, man bygger inte så stort heller, utan man bygger litet och dyrt"*. Hon säger att man idag väljer att bygga för dem som är bättre bemedlade och har goda inkomster. Camilla Rangvin menar att det inte går att ha en bostad som kostar 6-7000 kr i månaden i hyra om man har småinkomster, vilket ju givetvis är en omöjlighet att klara av som låginkomsttagare.

Ett hårt bostadsklimat

En svårighet som till en del kan komma av bristen på lämpliga lägenheter med hyror man klarar av att betala, är att man kan hamna i en vräkningssituation. Inger Thomé säger angående detta att bostadsmarknaden har blivit mycket pressad. Hon uppger att människor riskerar att slås ut och när man väl en gång har slagits ut, så är det väldigt svårt att komma igen. Inger Thomé menar också att det ibland är svårt för människor att få det klart för sig, att det är det som blir följderna av att inte lägga tillräckligt stor vikt vid hyresbetalningar. Ingrid Persson menar även hon att man inte riktigt vill inse att det är vad som kan hända, i värsta fall, att man riskerar att avhysas från sin lägenhet. Hon säger: *"Folk tror oftast inte att det kan hända dem själva"*. Hon berättar att det kan komma avhysningspapper till människor, där det står vid vilken tid de ska avhysas och att man sedan kommer och byter lås, packar ihop hyresgästernas ägodelar och magasinerar dem. Ingrid Persson menar att människor ofta inte inser att det är så drastiskt, att en vräkning verkligen står för dörren. Av detta kan man sluta sig till att bristen på lämpliga lägenheter är ett problem, svårigheten att betala hyra kan även det vara ett problem.

Bostadsmarknaden har förändrats och hyresvärdarnas krav på hyresgästerna har ökat. Annika Lund säger att klimatet på bostadsmarknaden har hårdnat och att det är svårt att hitta bostäder, både i Lund och i Malmö. Ingrid Persson säger angående bostadsmarknaden: *"Det är väldigt tufft idag. Det måste jag nog säga"*. Hon berättar också att hon arbetar för att hyresgäster ska få behålla sitt boende, men om det skulle vara så att hyresvärderna inte vill ha en hyresgäst kvar hos sig, kan inte Ingrid Persson göra så mycket mera åt det, utan det är alltid hyresvärderna som har sista ordet i dessa angelägenheter. Hon säger också att: *"Hyresvärdarna är tuffare i sin attityd mot dem som har problem"*. Ingrid Persson säger

vidare att p g a att det byggs lite idag och det finns lite lägenheter att tillgå så vill hyresvärdarna ha skötsamma hyresgäster. Hon säger även att alla de som inte sköter sig, de har egentligen ingen chans och ibland får de inte en ny chans. Angående hyresvärdarnas krav säger Inger Thomé: *”När vi diskuterar det här med LKF säger de att de inte har höjt sina krav. Men ändå, visst tycker jag att de har det”*. Som exempel nämner Inger Thomé att människor som lever på socialbidrag har väldigt svårt att få egen lägenhet. Så har det varit länge, säger Inger Thomé, men hon tycker ändå att LKF har hårdnat i sin bedömning, vad gäller den gruppen. Hon berättar också att det är svårare för människor att hitta lösningar idag, när det gäller lägenheter, än för ungefär tio år sedan. Tidigare kunde man få lägenhet i kranskommuner, det fanns lägenheter i Burlöv, Kävlinge och Staffanstorps kommuner, men även där börjar det bli bekymmersamt på bostadsmarknaden, enligt Inger Thomé. Det gör att det blir än svårare att lösa problem i samband med bostäder.

Betalningsanmärkning

En sak som kommer sig av problem med ekonomin och som förorsakar svårigheter då det gäller att komma ifråga som hyresgäst är, om man har ådragit sig något som kallas betalningsanmärkning. Det innebär att man är registrerad hos kronofogdemyndigheten för att man har underlåtit att betala en räkning eller en skuld. En betalningsanmärkning kvarstår, även efter det att räkningen eller skulden är betald, så länge som tre år. Att ha en sådan registrering är något som ställer till stora problem då man vill hyra en lägenhet. Hyresvärdar är restriktiva när det gäller att hyra ut lägenheter till personer som haft problem av det här slaget. Ingrid Persson säger angående dessa problem: *”De är svartlistade i evighet, känns det som ibland”*. Hon menar också att hyresvärdar skulle kunna ta hänsyn till, att även då personer har haft ekonomiska problem och p g a det hamnat i kronofogderegister, finns alltid den möjligheten att människor gör något åt situationen och lyckas reda upp den. Ingrid Persson menar att det borde innebära att det skulle bli lättare att få en bostad då, men säger samtidigt att det inte verkar som om fastighetsägare är speciellt benägna att ge en andra chans till dem som haft problem med ekonomin.

Analys/kommentar

Bristerna som leder till problem

Som jag nämnde förut är ”brist” ett uttryck som används ofta då ämnet hemlöshet diskuteras. Hans Swärd (1998) refererar till Michael R. Sosin (1992) vilken talar om fyra olika förklaringsmodeller då det gäller hemlöshet. Enligt den fjärde förklaringsmodellen skulle de som drabbas av hemlöshet sakna ett socialt skyddsnät som kan bistå dem i kriser. Det stämmer överens med vad Camilla Rangvin har sagt om de invandrarkvinnor som kommer för att bo hos Krisjour för kvinnor. Enligt den tredje förklaringsmodellen som Sosin talar om ligger bristen på inkomster bl a bakom hemlöshet. Swärd (1998) refererar även till Anne Shlay och Peter Rossi (1992), vilka hävdar att hemlösheten har samband med hur bostadsmarknaden fungerar och det som är av speciell vikt är bristen på små billiga lägenheter för problemen med hemlöshet (deras studier gäller amerikanska förhållanden, men även i Sverige är bristen på lämpliga lägenheter ett problem, enligt vad som framkommit i denna undersökning).

Hemlös/bostadslös p g a misshandel

Misshandel är en orsak till hemlöshet/bostadslöshet bland kvinnor. Swärd (1998) refererar till Betty G. Russel (1991), som visat att kvinnor i hög utsträckning hamnar i hemlöshet vid familjevåd. Samma uppfattning har Marie Nordfeldt (1999), hon menar att studier av hemlösa kvinnor har gett vid handen att det finns ett starkt samband mellan hemlöshet och våd i hemmet. Camilla Rangvin på Krisjour för kvinnor har till uppgift att arbeta med misshandlade kvinnor. Hon uppger att anledningen till att det är så många invandrarkvinnor som kommer till jouren för att bo där är att de har ett bristande socialt kontaktnät, d v s hon säger att deras sociala kontaktnät är mera grovmaskigt än vad svenska kvinnors är. P g a det har de kanske ingen att vända sig till då det gäller att lösa boendefrågan ens tillfälligt. När det gäller både invandrarkvinnor och övriga kvinnor är det ytterligare en svårighet som gör sig gällande när det rör sig om att ta sig ur en ohållbar livssituation. På handlingar som rör vem som är innehavare av lägenhet och ägare till hus finns ofta endast mannens namn angivet. Detta gör att om en kvinna skulle ha kraft och mod att uppmana mannen att flytta, hindras hon av det som står på lägenhetskontrakt och handlingar som rör ägarskap till hus. Det är ovanligt med s k solidariska kontrakt, kontrakt där både mannens och kvinnans namn står angivet (Flyghed, 2000). Det komplicerar situationen för de misshandlade kvinnorna. Man kan spekulera över hur många kvinnor som stannar i besvärliga förhållanden enbart p g a det faktum att de inte har någon annanstans att bo, när deras enda alternativ annars, kanske är att finna sig stås som hemlös. De misshandlade kvinnorna kan således ha flera problem

varav misshandeln är ett, andra kan vara det bristande sociala kontaktnätet och svårigheten att lösa bostadssituationen.

Hemlös/bostadslös p g a ekonomiska problem

En sak som ofta är inblandad som en anledning till hemlöshet/bostadslöshet är de svårigheter som kommer sig av bristen på pengar. Ovan nämnde Michael R. Sosin (1992) ser i den tredje förklaringsmodellen till hemlöshet bristen på inkomster som något som kan orsaka hemlösheten. Annika Lund säger i intervjun att en del av de kvinnor som har ekonomiska problem ibland gör allt de kan för att inte behöva se sina ekonomiska svårigheter, hon säger att man istället stoppar huvudet i sanden, kanske finns det ändå ingen given väg ut ur de problem de har. Man kan få en uppfattning om vad dessa kvinnor upplever om man reflekterar över vad G. Nilsson (1989) som refereras av Tapio Salonen (1994) har funnit då han intervjuade personer som under lång tid levt på socialbidrag. Enligt G. Nilsson lever man då ständigt på marginalen till välfärden. Det är vidare lätt att försättas i ovissa levnadsförhållanden som man aldrig riktigt vet hur man ska klara upp, även den minsta utgift kan bli till ett stort problem då man saknar de nödvändiga resurserna. Han menar att i detta liv, som man ständigt lever på marginalen, månad efter månad, tycks det efter hand bli så att man utvecklar känslor och fantasier om att man tillhör en andra klassens medborgare i samhället. Detta, vill jag hävda, kan leda till att man även upplever känslor av social exklusion och utanförskap. Många har, som Annika Lund berättar, svårigheter att få pengarna att räcka till. Så svårt till och med, att man ibland försöker tänka bort nödvändigheten av att betala sin hyra. Detta kan i värsta fall leda till att man står inför en vräkningssituation. Om man vräks riskerar man, om inte hemlöshet, så istället mycket osäkra boendeförhållanden. Det, tillsammans med bristen på pengar, menar jag kan leda till att man upplever sig som stående utanför det "vanliga" samhället. D v s det kan leda till att man upplever både utanförskap och social exklusion. Maud Edgren-Schori (2000) menar att fattigdom kan vara en grund till social utestängning. Både begrepp som utestängning eller exklusion och begreppet marginalitet används i sociala frågor för att beskriva att någon befinner sig i utkanten av ett sammanhang. Ska man tolka det så får man också tänka sig att det finns ett centrum eller en huvudfärd, som utgör normen för var det förväntas att man ska befinna sig. Enligt Edgren-Schori är man, då man innehar en marginell position, mycket utsatt. Även Catharina Thörn (2000) har skrivit om exklusion och utanförskap. Hon menar, precis som Edgren-Schori, att dessa begrepp innebär att man befinner sig i

positionen att vara utanför, d v s utanför ett antaget centrum. Dessa känslor och upplevelser gör, menar jag, situationen för de som drabbas av ekonomiska problem ännu mera svårhanterlig. Man tvingas försöka lösa problem som rör både ekonomi och bostad, dessutom kan man känna sig som en medborgare av mindre värde, utesluten och marginaliserad, i förhållande till det "vanliga" samhället, p g a problem med pengar och bostad. Jag skulle vilja påstå att det inte på något vis är en lätt situation att befinna sig i, vare sig för barn eller förälder.

Ensamma mödrars dåliga ekonomi

Annika Lund berättar i intervjun om ensamstående kvinnor med barn som arbetar heltid och ändå har väldigt lite pengar, det går knappt ihop, säger Annika Lund om det. Maren Bak (2001) är en av dem som har skrivit om problem av det slaget. Hon hävdar att den ekonomiska situationen har försämrats för många barnfamiljer i Sverige och att de som drabbas hårdast är ensamstående mödrar eftersom deras inkomster vanligtvis är mycket lägre än tvåförälderfamiljers. Detta bekräftar det som Annika Lund säger. Hon berättar också att det i situationer där man har ekonomiska problem ibland ses som en lösning att ta banklån för att kunna betala sina andra skulder. Therese Halskov (1999) har funnit samma sätt att lösa problem hos de ensamstående mödrar med dålig ekonomi som hon intervjuat. Hon menar att dessa kvinnor upplever sin ekonomi vara evigt ansträngd och problemfylld. Halskov uppger att både stora och småhändelser kan få en ansträngd budget av det slaget att bryta samman. I det läget, säger Halskov, är det inte så svårt att förstå den överlevnadsstrategi som dessa mödrar valt. Det är att låna sig fram genom tillvaron. Både via banklån och genom konto- eller avbetalningsköp. Hon menar att det inte är ovanligt att skulderna blir så stora så att de överstiger 100 000 kr. Vidare uppger Halskov, att chansen att någonsin bli kvitt dessa skulder i det närmaste är obefintlig. Annika Lund ger en likartad bild av de kvinnor hon träffar. Hon berättar att de ibland tar banklån för att kunna klara av sina räkningar. Det får man sedan betala dyrt för. Annika Lund beskriver det som en paniklösning, som sedan blir väldigt kostsam. Det i sin tur gör att en dålig ekonomi blir ännu sämre.

Hemlös/bostadslös p g a att det inte finns lämpliga lägenheter

Bostäder, respektive bristen på bostäder, är en anledning till många problem. Enligt vad Hans Swärd (1998) uppger har många hävdats att det idag finns en brist på mindre, billiga lägenheter som de fattiga

skulle efterfråga. Angående dagens situation menar Camilla Rangvin att man har valt att bygga för dem som har god ekonomi och som därigenom kan betala höga hyror. Kvar blir då många, både familjer och ensamstående, som inte kommer ifråga för dessa lägenheter. Vidare är det svårare att lösa problem i samband med boende idag än för ett antal år sedan. Swärd (1998) refererar till Marianne Wiktorin (1980) som menar att den alternativa bostadsmarknad som fanns, exempelvis på 1970-talet och som bestod av omoderna lägenheter, minskade genom rivning och modernisering. Redan under 70-talet försvann en stor del av de lägenheter man hade råd att bekosta med småmedel och de har inte återkommit sedan dess. Det gör att det idag inte finns så stora valmöjligheter när det gäller lägenheter. Man kan vara hänvisad till att försöka betala en hyra som man kan uppleva vara alldeles för hög.

Svårigheter i samband med vräkningar

Höga hyror kan leda till att man har svårigheter att betala sin hyra, att inte betala den leder till att man riskerar att bli vräkt. Hans Swärd (1998) refererar till Janne Flyghed (1994, 1995, 1997) vilken uppger att 90-talet har inneburit ett ökat antal vräkningar jämfört med tidigare år. Detta lär ytterst bero på en skattereform från 1990 som innebar att hyrorna steg drastiskt mellan 1990-1993. Det är så enligt Flyghed (2000), att det vanligaste skälet till att människor vräks är just obetald hyra. Ungefär 85 % av samtliga verkställda vräkningar sker på grund av att människor inte betalt sin hyra (ibid.). Detta är förstås ett stort problem för dem det drabbar i sig självt. Men inte nog med att det är ett problem, det blir sedan väldigt svårt för de som en gång vräkts att komma ifråga för en lägenhet på nytt, efter en verkställd vräkning. Inger Thomé säger att det är svårt för dem som en gång slagits ut att komma igen. Ingrid Persson säger att hyresvärdarna idag är tuffare i sin attityd mot dem som har problem och så får väl situationen betecknas då man har en avhysning bakom sig. En vräkning leder således till problem både i nutiden och framtiden. Enligt Flyghed (2000) är det få händelser som skapar så stor risk för en drastiskt försvagad position på bostadsmarknaden som att bli vräkt från sin lägenhet. Han menar att varje verkställd vräkning medför risk för hemlöshet. Janne Flyghed och Sten-Åke Stenberg (1993) har intervjuat personer som vräktes under år 1991. Av intervjuerna framgick det att när de personer det gällde tvingades lämna sin lägenhet upplevde de det som om bottenpluggen i existensen drogs ur. Man kan förstå att det inte är någon lätt sak att genomleva. Jag vill hävda att det kan leda till att man uppfattar sig som stående utanför samhället, såsom bl a Catharina Thörn (2000)

beskriver det. Hon menar att då man inte har en bostad kan man uppleva sig som utanför och exkluderad, stående utanför det som anses normalt i samhället. Det skulle jag tro stämmer. En egen bostad uppfattas sannolikt som något som självklart ingår i ett normalt liv.

Bostadsföretagens krav

Bostadsföretagen har på senare år hårdnat i sin bedömning då det gäller vem som kan komma ifråga som hyresgäst. Inger Thomé säger angående det att när dessa frågor diskuteras med LKF, menar LKF att de inte höjt sina krav, men det anser Inger Thomé att de har gjort. Hans Swärd (1998) uppger att under de senaste åren har man i flera amerikanska studier framhållit extrem fattigdom och bostadsmarknadens kris som orsaker av vikt till dagens hemlöshet. Stora grupper fattiga har svårt att klara av stigande hyror och fastighetsägarna är inte speciellt intresserade av att ta emot de fattiga som hyresgäster. Hans Swärd ställer sig frågan om dessa amerikanska förhållanden kan jämföras med svenska. I Sverige har vi, uppger Swärd, en stor allmännyttig bostadsmarknad som inte drivs med samma vinstintresse som en helprivat bostadsmarknad. Swärd menar att det hos socialarbetare som arbetar med hemlösa dock finns en kritik mot allmännyttiga bostadsföretag för att de uppfattas som alltför marknadsinriktade. LKF i Lund är, även enligt egen beskrivning, ett allmännyttigt kommunalt bolag som handhar bostäder. Enligt nationalencyklopedins definition är ett allmännyttigt bostadsföretag ett företag som ägs av kommunen helt eller delvis och som förvaltar bostadsfastigheter utan vinstsyfte. Även inom dessa företag höjs alltså kraven på hyresgäster idag. Dessa företag verkar inte längre särskilt intresserade av att ta emot problemhushåll. Enligt Ingrid Sahlin (2000) har allmännyttan idag befriats från sitt "sociala ansvar", dvs att ge bostäder åt dem som de privata fastighetsägarna inte ville ha som hyresgäster. Idag har, uppger Sahlin, de allmännyttiga bostadsföretagen omvandlats till affärsdrivande storföretag. Vidare är det så enligt Sahlin, att numera uppges de kommunala bostadsföretagen ofta ha strängare krav än de privata hyresvärdarna. Ingrid Sahlin uppger att genom den gränskontroll som allmännyttan idag utövar, avskiljs en grupp oönskade hushåll, dessa accepteras inte som hyresgäster även om det skulle finnas lediga lägenheter. Ingrid Sahlin menar att de flesta av dem utestängs av den anledningen att de har skulder registrerade eller pågående betalningsanmärkningar eller bristande inkomster.

Om man betraktar de allmännyttiga bostadsföretagens utveckling och deras inställning till problematiska hyresgäster ligger det nära till hands att se dem som ett exempel på den exkluderande makt Edgren-Schori (2000) nämner. Hon menar att när det gäller begreppet social utestängning är relationen mellan den/de som utestänger och de som utestängs av vikt. Edgren-Schori hänvisar till Marshall Wolfe (1995) och det han sagt om "the excluder". Wolfe betraktar "the excluder" som den som är den starka parten i en maktrelation. Han menar att "the excluder" kan vara sådant som reglerar och begränsar en individ i möjligheterna att välja bostad i ett visst bostadsområde. Så menar jag att man kan se de allmännyttiga bostadsföretagen i våra dagar då det gäller deras bemötande av dem som kan beskrivas höra till gruppen problemhushåll.

Något som försvårar situationen för personer med ansträngd ekonomi är om man har erhållit betalningsanmärkningar. Enligt Cecilia Löfstrand och Ingrid Sahlin (2001) är mellan en halv miljon och en miljon vuxna människor chanslösa på bostadsmarknaden enbart med hänvisning till att de har någon registrerad betalningsanmärkning, hundratusentals personer kan avvisas för att de inte har fast arbete eller för att de inte bedöms ha tillräcklig betalningsförmåga för de bostäder som är lediga. Det blir många av oss, som idag betecknas som mindre önskvärda hyresgäster, av fastighetsägare och bostadsföretag.

RESULTATSAMMANFATTNING

Hemlösa/bostadslösa barnfamiljer

Det framkommer i undersökningen att hemlösa barnfamiljer i Lund inte finns, om man med det menar familjer som har sin bostad ute och som framlever sina dagar enbart utomhus. Däremot finns det barnfamiljer med problem då det gäller boendet. Lösningarna gällande bostadsfrågan kan vara av mindre tillfredsställande slag ibland, t ex kan man vara inneboende hos släktingar, men på något sätt har de barnfamiljer som har problem av detta slag åtminstone tak över huvudet.

Vilka är det som kan drabbas av detta problem?

När jag ställde frågan om vilka barnfamiljer som drabbas av hemlöshet/bostadslöshet svarar en av intervjupersonerna att det kan vara alla kategorier av dem jag då gav som exempel d v s; kärnfamiljer, ensamstående med barn, svenskar, invandrare. En grupp som framträder är kanske ändå gruppen ensamstående mammor med barn. Intervjupersonerna nämner dem som en av de grupper som kan få problem i boendefrågan, mycket beroende på dålig ekonomi. De intervjuade säger emellertid också att detta är något som kan drabba alla, även om en del grupper är mera utsatta än andra, däribland ovan nämnda grupp.

Hjälpinsatser

När det gäller hjälp till dem som drabbas kan den bestå både av råd och stöd, då det är det behov som finns och man kan även få hjälp i boendefrågan. På Diakoncentralen och hos Krisjour för kvinnor kan man få bo i deras lägenheter eller rum för ändamålet och också Socialförvaltningen kan hjälpa till att lösa bostadsfrågor på olika sätt. Det kan vara genom att man främst försöker förhindra att vräkning sker, genom att arbeta för att förebygga detta. Det kan också vara så att Socialförvaltningen åtar sig att gå i borgen för en familjs hyra d v s det garanteras att hyran blir betald, om inte av hyresgästen så istället av Socialförvaltningen. En annan möjlighet är den att förvaltningen övertar en familjs hyreskontrakt. Då hyr familjen i andra hand på så vis att Socialförvaltningen står för kontraktet och familjen s a s är inneboende hos dem, fast i sin egen, gamla, lägenhet. Familjen betalar då hyra till förvaltningen som i sin tur betalar hyresvärden. Ännu en lösning är den att en familj kan få bo i en stödlägenhet. Detta är lägenheter Socialförvaltningen hyr av kommunala och privata fastighetsägare i Lund för att kunna placera dem med behov av lägenhet där, t ex missbrukare, personer med psykiska funktionshinder och övriga grupper, t ex barnfamiljer som blivit vräkta från sin lägenhet och som p g a det står utan bostad. Skulle ingen annan lösning finnas får familjer med barn bo på hotell tills det går att lösa situationen på ett mera stadigvarande, långsiktigt sätt.

Orsaker/anledningar till hemlöshet/bostadslöshet

När det gäller orsaker, anledningar till hemlöshet/bostadslöshet har jag funnit att en anledning, när det gäller exempelvis misshandlade kvinnor, kan vara att de har ett bristande socialt nätverk och därigenom inte kan hitta ett stöd i situationer då de måste lämna sitt hem. En annan orsak som gäller för många som befinner sig i en hemlöshets/bostadslöshetsituation är dålig ekonomi. Det kan vara så att man har ådragit sig stora skulder som man inte kan betala och det kan inverka på ens förmåga att betala hyran. Det kan vara att man prioriterar fel, kanske har man svårt att få pengarna att räcka både till hyra, andra räkningar och allt som behövs i vardagen. I det läget prioriterar man ibland fel och betalar kanske andra räkningar eller andra saker före hyran, vilket senare leder till svårigheter.

Bostäder är också en anledning till problem. Främst genom att det idag, åtminstone i trakterna runt Lund och Malmö, finns en brist på lägenheter. Företrädesvis lägenheter där man har råd att bo även om man inte har goda inkomster. Skulle det sedan vara så att man har en lägenhet och av olika anledningar underlåter att betala hyran leder det så småningom till att man avhyses från bostaden. Det förorsakar problem när man blir vräkt, men också när man sedan kanske lyckas reda upp sin dåliga situation och vill försöka skaffa sig en lägenhet igen. Det är mycket svårt att få en ny lägenhet efter det att man har blivit vräkt en gång. Ytterligare en svårighet är då man ådragit sig betalningsanmärkning. Skulle så vara fallet, eller om det är så att man inte bedöms ha tillräcklig betalningsförmåga, är fastighetsägarna ytterst obenägna att vilja ha en som hyresgäst.

Det återkommande ordet angående hemlöshet/bostadslöshet är som jag tycker mig ha funnit det ordet "brist". Det finns en brist på sociala kontaktnät, det är brist på pengar och slutligen brist på bostäder, d v s bostäder där människor har råd att bo.

AVSLUTANDE KOMMENTAR

Som jag skrev i början av denna studie är hemlöshet att betrakta som ett stort problem. Man skulle önska att det fanns ett enkelt sätt att lösa det på

Både intervjuer och litteratur i samband med den här undersökningen har gjort det än tydligare för mig än det var förut, att det är många i Sverige idag som har stora svårigheter i sitt dagliga liv. Det har nämnts

många gånger i denna studie att hyresvärdarnas attityd har hårdnat gentemot dem som har problem av olika slag dådet gäller boende. Jag tycker mig märka, att samhället i både stort och smått, hårdnar i sin inställning och attityd rörande dem som inte tillhör den grupp som har det gott ställt på alla vis.

Hans Swärd (1998) uppger att det enligt en ståndpunkt är så att hemlösheten kan ses som en konsekvens av välfärdsstatens tillbakadragande. Enligt det betraktelsesättet skulle hemlösheten vara ett tecken på en samhällsutveckling som präglas av återgång i riktning mot det gamla fattigsamhället, även om vägen dit ännu är lång. Det tycker jag är en skrämmande tanke. Jag hoppas att vi inte har slagit in på den vägen. Jag vill tro att vi trots bekymmer har ett samhälle där man kommer att finna vägar för att bekämpa stora problem, varav hemlöshet är ett.

KÄLLFÖRTECKNING

Bak, Maren (2001) "Barns vardagsliv i "ensam mor"- familjer" i Bäck-Wiklund, M., & Lundström, T., red.; *Barns vardag*. Stockholm: Natur och kultur.

Borgny, Erika & Qvarlander, Anna (2000) "Hemlösa i Sverige" i Runquist, W., & Swärd, H., red.: *Hemlöshet. En antologi om olika perspektiv & förklaringsmodeller*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Boverket (2000). *Bostadsmarknadsläge och förväntat bostadsbyggande år 2000-2001*. Karlskrona.

Denscombe, Martyn (2000) *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur.

Edgren-Schori, Maud (2000) *Social exclusion*. Edsbruk: Akademitryck AB.

Flyghed, Janne & Stenberg, Sten-Åke (1993). *Vräkt i laga ordning*. Konsumentrapport 1993/94: 1.

Flyghed, Janne (1994). Värden, kronofogden, socialtjänsten och de vräkt. Vräkningar i Sverige 1982-1994. Opublicerad stencil, Stockholms universitet, augusti.

Flyghed, Janne (2000) "Vräkning - orsak eller verkan? En studie av marginellt boende" i Runquist, W., & Swärd, H., red.: *Hemlöshet. En antologi om olika perspektiv & förklaringsmodeller*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Halskov, Therese (1999) "Trangte eneforsørgerfamilier" i Dencik, L., & Jørgensen, P. Schultz, red.: *Børn og familie i det postmoderne samfund*. København: Hans Reitzels Forlag A/S.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (2001) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Korpi, Walter (1971). *Fattigdom i välfärden*. Stockholm: Tidens förlag.

Löfstrand, Cecilia & Sahlin, Ingrid (2001) "Utanför bostadsmarknaden - myndigheter som motståndare och medspelare" i Statens offentliga utredningar 2001:95 *Att motverka hemlöshet. En sammanhållen strategi för samhället*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Nationalencyklopedin (1989) Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker AB.

Nilsson, G. (1989). *Fattigliv*. Meddelanden från Socialhögskolan, Lunds Universitet 1989: 1.

Nordfeldt, Marie (1999) *Hemlöshet i välfärdsstaden*. Motala: Motala Grafiska AB.

Russel, Betty G. (1991). *Silent sisters: An Ethnography of Homeless Women*. New York: Braun-Brumfield Inc.

Sahlin, Ingrid (1992 a). *Begreppet "hemlös"*. *En kritisk granskning av använda definitioner*. Karlskrona: Boverket.

Sahlin, Ingrid (2000) "Den sekundära bostadsmarknaden och dess betydelse för 1990-talets hemlöshet" i Runquist, W., & Swärd, H., red.: *Hemlöshet. En antologi om olika perspektiv & förklaringsmodeller*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Salonen, Tapio (1994) *Välfärdens marginaler*. Stockholm: Gotab

Socialstyrelsen 2000:1 (2000) *Hemlösa i Sverige 1999. Vilka är de och vilken hjälp får de?* Stockholm: Socialstyrelsen.

Sosin, Michael R. & Colson, Paul & Grossman, Susan (1988). *Homelessness in Chicago: Poverty and Pathology, Social Institutions and Social Change*. Chicago: The University of Chicago, School of Social Service Administration.

Statens offentliga utredningar 2000:14 (2000) *Adressat okänd. Om hemlöshetens bakgrund, orsaker och dynamik*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Swärd, Hans (1998) *Hemlöshet. Fattighedsbevis eller välfärdsdilemma?* Lund: Studentlitteratur.

Thörn, Catharina (2000). "Utan hem – utanför samhället? Kvinnors erfarenheter av utanförskap och hemlöshet" i Runquist, W., & Swärd, H., red.: *Hemlöshet. En antologi om olika perspektiv & förklaringsmodeller*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Timmer, D. & Eitzen, D. & Talley, K. (1994). *Paths to Homelessness. Extreme Poverty and the Urban Housing Crisis*. Boulder/San Francisco/Oxford: Westview Press.

Wiktorin, Marianne (1980). *Bostad åt alla? Om svaga grupper på bostadsmarknaden* Statens institut för byggnadsforskning. Stockholm: Liber förlag.

Wolfe, Marshall (1995). Globalization and social exclusion: Some paradoxes. Rodgers et al: *Social Exclusion: Rhetoric Reality Responses*. Geneva: International Institute for Labour Studies (ILO – ILS).

Tidskriftsartiklar

Flyghed, Janne (1995). "Vräkt till hemlöshet? Vräkningar i Sverige 1982-1994". *Socialvetenskaplig tidskrift* 2: 99-116.

Flyghed, Janne (1997). "Vräkt välfärd". *Situation Stockholm* 8: 24-27.

Hopper, Kim (1991). "A Poor Apart: The distancing of Homeless Men in New York's History". *Social Research*. 58 (1): 107-132.

Sahlin, Ingrid (1992 b). "Att definiera hemlöshet". *Sociologisk forskning* 2: 51-71.

Shlay, Anne B. & Rossi, Peter H. (1992). "Social Science Research and Contemporary Studies of Homelessness". *Annual Review of Sociology* 18: 129-160.

Sosin, Michael R. (1992). "Homeless and Vulnerable Meal Program Users: A Comparison Study". *Social Problems* (39) 2: 170-185.

Westerberg, Staffan H., (2001) "Gatubarn i Stockholm - finns dom?". *Pockettidningen R* 5: 13.

Intervjuer

Annika Lund, (socialkurator, Diakonicentralen, Svenska kyrkan, Lund). Bandinspelad intervju den 19 november 2002.

Ingrid Persson, (socialsekreterare, Socialförvaltningen, Lund). Bandinspelad intervju den 13 november 2002.

Camilla Rangvin, (samordnare, Krisjour för kvinnor, Lund). Bandinspelad intervju den 15 november 2002.

Inger Thomé, (enhetschef, Socialförvaltningen, Lund). Bandinspelad intervju den 3 december 2002.

BILAGA

INTERVJUGUIDE

Vill du berätta om ditt arbete?

Hur ser hemlöshetsfrågan ut i Lund?

Finns det hemlösa barnfamiljer i Lund?

Vilka är de som drabbas av hemlöshet?

Vilka arbetar du mest med?

Hur många familjer och barn (upp till 18 år) rör det sig om?

Hur kommer du i kontakt med de hemlösa?

På vilket sätt kan ni hjälpa de hemlösa?

Samarbetar ni med andra myndigheter, organisationer? Hur ser samarbetet ut?

Är hemlöshet bland barnfamiljer ett ökande problem?

Vad leder fram till hemlöshet? Vad orsakar den?

Går det att minska eller avskaffa hemlöshet enligt din mening?

Finns det något annat du skulle vilja berätta om i den här frågan?

Finns det någon annan person du tycker att jag skulle tala med angående dessa frågor?